

UDK: 811.512.161'25:811.163.42

811.512.161'36

81'25

Izvorni znanstveni rad

Prihvaćeno za tisak: 31. kolovoza 2021.

S infinitnim oblicima kroz Istanbul: glagolska imenica na *-mA* u atributnoj funkciji i njezini hrvatski prijevodni ekvivalenti

Barbara Kerovec i Ida Raffaelli

Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

bkerovec@ffzg.hr

iraffael@ffzg.hr

Sažetak

U fokusu je ovoga rada glagolska imenica na *-mA* u ulozi atributa i njezini hrvatski prijevodni ekvivalenti. Nekoliko je razloga takvom odabiru teme rada koji posvećujemo dragom profesoru Ekremu Čauševiću za 70. rođendan. Najprije, svatko tko je upoznat sa znanstvenim radom profesora Čauševića zna da je on znatnim dijelom usmjeren kontrastiranju turskoga i hrvatskog jezika. Pritom je velika pažnja pridana upravo infinitnim glagolskim oblicima, kojima pripada i glagolska imenica na *-mA*. Jedan od razloga posvećenosti toj temi svakako je i činjenica da ti oblici, zbog svoje specifičnosti u odnosu na strukturu hrvatskoga, ali i drugih indoeuropskih jezika, predstavljaju u istraživanju kontrastivno najzanimljiviji, a u učenju najteži segment turskoga jezika. Ovim radom želja nam je dati mali prilog istraživanju barem jednog dijela tog golemog i zahtjevnog područja. Rad prije svega primjenom modela leksikalizacijskih obrazaca analizira genitivne veze u turskom jeziku i donosi značajnsku klasifikaciju imenica koje s glagolskom imenicom na *-mA* kao nadređenim članom tvore genitivne veze. Također propituje odnose između glagolske imenice na *-mA* i drugih glagolskih imenica u turskom jeziku te uspoređuje turske značenjsko-gramatičke strukture s njihovim hrvatskim ekvivalentima rasvjetljavajući u oba jezika značenjsku utemeljenost gramatičkih pravilnosti. Dok temelje ovom istraživanju velikim dijelom pronalazimo u profesorovom znanstvenom radu, građu prikupljamo iz prevodilačkoga: kao korpus je korišten roman *Istanbul. Hatıralar ve şehir* Orhana Pamuka i njegov prijevod *Istanbul. Grad, sjećanja* Ekrema Čauševića.

Cljučne riječi: glagolske imenice, genitivna veza, leksikalizacijski obrasci, atributna funkcija, atributne surečenice, turski jezik, hrvatski jezik

1. Uvod

Turska glagolska imenica na *-mA* pripada onoj kategoriji jezičnih struktura koje su istraživački zanimljive jer predstavljaju izraze koji su zbog svojih obilježja zahtjevni

onima koji ih usvajaju u kontekstu stranoga jezika ili iz tipološke perspektive pripadaju strukturama koje ne pronalazimo u drugim jezicima i samim time otvaraju prostor za kontrastivne analize i opise jezika koji se supostavljaju. Kako bismo pokušali dati neke odgovore i rješenja za obje razine – tipološko-kontrastivnu i glotodidaktičku, opis glagolske imenice na *-mA* promatramo u odnosu izvornika *Istanbul. Hatıralar ve şehir* Orhana Pamuka i njegova prijevoda *Istanbul. Grad, sjećanja* iz pera Ekrema Čauševića. Iako se može činiti da je motiv odabira korpusa samo prigodničarski, postoje lingvistički opravdani argumenti takva odabira. Lingvistička analiza jezične strukture temeljene na jednome tekstu (jasno ograničenome i definiranome korpusu) te njegova prijevoda na tipološki nesrodan jezik jednoga prevoditelja, može dati vrlo relevantne uvide u jezična rješenja kojima prevoditelj pribjegava. Budući da je riječ o književnome tekstu, razumljivo je da prevoditelj poseže i za stilski obilježenim jezičnim ostvarenjima. Ipak, to ne umanjuje vrijednost dvaju tekstova koji služe kao korpus za odabrano istraživanje. Dapače, idiolektaska obilježja, pa onda i stil samoga prevoditelja mogu jasno upućivati na određene pravilnosti u pronalasku strukturnih obrazaca kojima se pribjegava u prijevodima na hrvatski jezik, ali jednako tako i na strukturne varijacije kao moguća stilska rješenja u određenim aspektima.

Nekoliko je razina ovoga istraživanja koje valja istaći u ovim uvodnim razdjelima. Opis jezične građe kreće od turskoga prema hrvatskome. Iako je riječ o jezičnoj pojavnosti koja se u turkološkoj lingvističkoj literaturi sustavno opisuje, u ovome se radu predlažu nove i detaljnije klasifikacije a) glagolske imenice na *-mA* u trima genitivnim vezama i b) imenica u ulozi glave. Obje se klasifikacije predložene u ovome radu temelje ponajprije na preciznijoj analizi njihovih značenjskih obilježja. Naime, analizom se pokazuje da značenjska klasifikacija kako se predlaže u ovome radu uvjetuje i određene sintagmatske pravilnosti, a što se posebno dobro vidi usporedbom s hrvatskim ekvivalentima koji strukturno također prate spomenute pravilnosti. Drugim riječima, ono što smatramo bitnim naglasiti jest čvrsta povezanost između značenjskih i sintagmatskih struktura spomenutih jezičnih izraza, kao i strukturne pravilnosti koje takvom usporedbom tipološki različitih jezika uočavamo.

Kako bismo teorijski kvalitetno poduprli predloženu analizu, kao teorijsko-metodološki okvir u vrlo načelnim crtama za potrebe ovoga rada rabimo neke aspekte kognitivne lingvistike, tj. gramatike (npr. Langacker, 1987, 2005), konstrukcijskih gramatika (Fillmore, Kay, O'Connor, 1988; Goldberg, 1995) i modela leksikalizacijskih obrazaca (Raffaelli, 2017; Raffaelli i Kerovec, 2017; Katunar i Raffaelli, 2018) koji se oslanja na oba spomenuta teorijska okvira. Kognitivna lingvistika značenju kao jezičnoj pojavnosti s pravom daje središnje mjesto smatrajući da svaka jezična struktura predstavlja simbolizaciju našega poimanja i razumijevanja svijeta te da strukturne različitosti upućuju i na značenjske različito-

sti, a time i na drukčije opojmljivanje izvanjezičnoga svijeta. U tome nam smislu provedena kontrastivna analiza pokazuje u kojoj su mjeri određene sintagmatske strukture svojstvene turskome ili hrvatskome značenjski specifične, odnosno kod kojih analiziranih turskih i hrvatskih struktura zamjećujemo i određene značenjske sličnosti. S obzirom na to da je značenje u središtu opisa i klasifikacija promatranih struktura, padeže, tj. prijedložno-padežne konstrukcije unutar određenih se struktura tumači također iz perspektive njihova značenja. Time se upućuje na moguće značenjske razlike između turskih struktura i hrvatskih struktura koje se pojavljuju kao prijevodni ekvivalenti za pojedine genitivne veze. S druge pak strane, upravo strukturne pravilnosti pojedinih prijevodnih rješenja pokazuju da dva jezika pribjegavaju istim procesima kako bi kodirali određena značenja. Polazeći od uporabne analize spomenutih struktura ponajprije u turskome, a onda i u hrvatskome pokazuje se da odnos između imenica na *-mA* i na *-mAk* nije samo u međusobnoj supstituciji, što je učestalo tumačenje u turkološkoj jezikoslovnoj literaturi, već da su razlike između njih i značenjske na temelju čega se objašnjava i njihova funkcionalna razlika.

Rad je podijeljen u nekoliko većih cjelina. Prvo, daje se detaljan pregled glagolskih imenica i genitivnih veza. Potom se glagolska imenica na *-mA* supostavlja spram glagolske imenice na *-mAk* kako bi se istakle njihove različite sintaktičke funkcije što se potkrepljuje primjerima iz teksta, tj. njihovih uporaba. Slijedi središnji dio rada, a to je analiza glagolske imenice na *-mA* u trima genitivnim vezama. Poglavlje obiluje primjerima iz originala i prijevoda kako bi se na što većemu uzorku ilustrirala moguća ostvarenja u različitim kontekstima te kako bi se time pridonijelo razrješavanju glotodidaktičkih pitanja vezanih uz ovo tipološki zahtjevno jezično pitanje. Na kraju se daju određena tumačenja i moguće zaključne napomene proizašle iz analize.

2. Glagolske imenice i genitivne veze

Nekoliko je vrsta glagolskih imenica u turskome jeziku, a najproduktivnije među njima su imenica na *-mA* (npr. *çık-ma* ‘izlaženje’, ‘izaći/izlaziti’), imenica na *-mAk* (npr. *çık-mak* ‘izaći/izlaziti’, ‘izlaženje’), imenica na *-Dlk* (npr. *çık-tığ-ı* ‘to da je izašao/izašla / da izlazi’), imenica na *-(y)AcAk* (npr. *çık-acağ-ı* ‘to da će on/ona izaći’) te imenica na *-(y)Iş* (npr. *çık-ış* ‘izlaz’, ‘izlazak’). Među njima su značenjski najbližije imenice na *-mA* i *-mAk* jer obje nose značenje procesualnosti, višekratnosti i potencijalnosti, a odnose se na uopćenu, vremenski neobilježenu radnju te su im u hrvatskome značenjski najbližije imenice na *-nje* i infinitiv. Međutim, s padežnim sufiksima *i/ili* u kombinaciji s određenim postpozicijama ili padežnim oblicima imenica funkcionalno odgovaraju nekim vrstama hrvatskih zavisnih surečenica (npr. *çıkmağ için* ‘kako bi izašao’, *Çıkma-sı-n-ı istemiyorum* ‘Ne želim da izađe’, *çıkma-sı hal-i-n-de* ‘u slučaju da

izađe'),¹ no i tada označuju vremenski neodređenu ili potencijalnu radnju. Za razliku od njih, glagolske imenice na *-DIk* i *-(y)AcAk* nose vremensko značenje (*-DIk* prošle i sadašnje, a *-(y)AcAk* buduće radnje) te se odnose na konkretnu, činjeničnu radnju ili određeni/pojedinačni događaj, gotovo uvijek dolaze s posvojnim sufiksom (za razliku od imenica na *-mA* i *-mAk*),² a u hrvatskome su im značenjski i funkcionalno bliske ne imenice na *-nje* i infinitiv, već razne vrste zavisnih surečenica (npr. *çık-tığ-ı* 'to da je izašao/izašla / da izlazi', *Çık-tığ-ı-n-ı duydum*. 'Čula sam da je izašao', *çık-tığ-ı için* 'zato što je izašao').³ Glagolske imenice na *-(y)Iş* pak jednako kao i one na *-mA* i *-mAk* ne nose vremensko značenje, ali za razliku od njih ne označuju procesualnost, višekratnost i dinamičnost, već radnju koja se opojmljuje sumarno,⁴ kao koherentna cjelina ili rezultat⁵ (npr. *çık-ış* 'izlaz', 'izlazak'). Leksičke odraze takvih dviju vrsta načina opojmljivanja radnje nalazimo i u hrvatskom jeziku; primjerice glagolska imenica *izlaženje* odraz je kognitivne obrade radnje kao kontinuiteta, dok su glagolske imenice *izlazak* ili *izlaz* odraz njezine obrade kao sumarne, sažete, trenutačne ili kao rezultata.

Sve navedene vrste turskih glagolskih imenica mogu u rečenici imati različite funkcije, a jedna od njih je atributna. U toj se funkciji glagolske imenice pojavljuju kao prvi, zavisni član u imeničnoj sintagmi koja se naziva *genitivna veza*. Tri su vrste genitivnih veza u turskom jeziku, a one se tradicionalno nazivaju *prva*, *druga* i *treća genitivna veza*. Da bismo pojasnili značenja tih imeničkih sintagmi, najprije ćemo navesti njihove primjere u čijem se sastavu nalaze opće, a ne glagolske imenice.

2.1. Prva genitivna veza

U prvoj genitivnoj vezi imenica u ulozi zavisnog, determinirajućeg člana stoji u genitivu (genitivni atribut), a imenica u ulozi nadređenog člana (glave) prima od-

¹ O razlici između glagolske imenice na *-mAk* i infinitiva te sličnostima i razlikama između imenica na *-mA* i *-mAk* i njihovim različitim značenjima i upotrebama detaljnije v. u Čaušević (1996: 328-342; 2018: 62-100) i Göksel i Kerslake (2006: 358-366).

² Glagolske imenice na *-DIk* izvedene od samo nekolicine glagola ne primaju posvojni sufiks kada imaju funkciju atributa (npr. *beklenmedik olay* 'neočekivan/iznenadan događaj', *tamdik insanlar* 'poznati ljudi') i one su se na neki način leksikalizirale, odnosno prešle u klasu pridjeva (detaljnije v. u Čaušević (2018: 263-264)).

³ Više v. u Čaušević (1996: 344-368; 2018: 100-181) i Göksel i Kerslake (2006: 367-370).

⁴ Pojam *sumarnog opojmljivanja* preuzimamo od Langackera (1987) koji odjeljuje dva načina opojmljivanja ili kognitivnog procesiranja prizora: 1) *postupno praćenje* (eng. *sequential scanning*), koje je u opreci sa 2) *sažimanjem* (eng. *summary scanning*). Sažimanje podrazumijeva sagledavanje ili kognitivno obrađivanje prizora holistički, kao cjeline čiji su različiti vidovi aktivirani istodobno, dok se kod postupnog praćenja ti različiti vidovi prizora kognitivno obrađuju kao sukcesivni kontinuitet (Langacker, 1987: 144-146, 248-249).

⁵ Osim izražavanja radnje kao rezultata, ovom se imenicom izražava i način vršenja radnje (v. Čaušević (1996: 329, 343), Göksel i Kerslake (2006: 370-371), Čaušević (2018: 270-272)). O preklapanju upotreba glagolskih imenica na *-mAk*, *-DIk/-(y)AcAk* i *-(y)Iş* v. u Göksel i Kerslake (2006: 371-372), a o semantičkim kriterijima njihovog odabira v. u Čaušević (2018: 113-127).

govarajući posvojni sufiks (npr. *çocuğ-un*_{GEN} *ses-i*_{POSV.3JD} ‘glas djeteta’, ‘djetetov glas’, dosl. ‘djeteta glas-njegov’). U skladu sa shematskim značenjem genitiva kao padeža *ishodišta*,⁶ ovom se genitivnom vezom primarno označava odnos dijela prema cjelini, pripadnost i posvojnost,⁷ a u hrvatskome se stoga najčešće prevodi imeničkom sintagmom s genitivnim (nesročnim) atributom (*glas djeteta*) ili imeničkom sintagmom s posvojnim pridjevom kao (sročnim) atributom (*djetetov glas*).⁸

2.2. Druga genitivna veza

U drugoj genitivnoj vezi imenica u ulozi determinirajućeg člana ne stoji u genitivu, već u apsolutnom padežu,⁹ a imenica u ulozi nadređenog člana prima posvojni sufiks za 3. lice jednine kojim se anaforički povezuje sa svojim imeničkim atributom u apsolutnom padežu (npr. *çocuk*_{APS} *ses-i*_{POSV.3JD} ‘dječji glas’, dosl. ‘dijete glas-njegov’). Ovom se imeničkom sintagmom označava pripadnost određenoj kategoriji ili vrsti (a ne nekoj konkretnoj, određenoj pojavnosti), odnosno u njoj se značenja dviju imenica “stapaju u jedinstven pojam kategorijalnog značenja” (Čaušević i Kerovec, 2021: 228). U hrvatskome jeziku takvo značenje često izražavaju imeničke sintagme u kojima u atributnoj funkciji dolazi neki odnosni pridjev (*dječji glas*),¹⁰ ali i one u kojima u funkciji atributa stoji prijedložno-padežna konstrukcija kao nesročni atribut, npr. *çamaşır makine-si* ‘perilica za rublje’, *diş fırça-sı* ‘četkica za zube’, *kum voleybol-u* ‘odbojka na pijesku’, *alerji ilac-ı* ‘lijek protiv alergije’, *mercimek çorba-sı* ‘juha od leće’.¹¹

⁶ O genitivu kao o padežu čija se različita značenja vežu uz shematični pojam ishodišta detaljnije (naročito za hrvatski jezik) v. u Belaj i Tanacković Faletar (2014: 257-261, 271-368).

⁷ Značenje odnosa pripadnosti potrebno je ovdje shvatiti u najširem smislu jer se prva genitivna veza kao gramatička struktura značenjski veže uz vrlo različita ostvarenja tih odnosa, bilo u konkretnoj domeni fizičkog iskustva, bilo u raznim apstraktnim domenama. Stoga ova gramatička konstrukcija može izražavati odnose poput odnosa dijela prema cjelini (npr. *masanın ayağı* ‘noga stola’), pripadnosti svojstva svom nositelju (npr. *doğanın güzelliği* ‘ljepota prirode’), funkcionalne pripadnosti (npr. *fakültenin çalışanları* ‘zaposlenici fakulteta’), pripadnosti autora svom djelu (npr. *kitabın yazarı* ‘autor knjige’), itd. (detaljnije o tome v. u Čaušević i Kerovec (2021: 235-239), a više o prvoj genitivnoj vezi u Čaušević (1996: 111-115) i Göksel i Kerslake (2006: 161-164, 167)).

⁸ Slično kao i u slučaju turskoga genitiva, za hrvatski genitiv, koji se naziva i *padežom (do)ticanja*, navodi se da od svih padeža ima najšire i najopćenitije značenje (v. npr. Silić i Pranjkić (2005: 201-203) i Belaj (2010)).

⁹ Apsolutni padež odlikuje se odsutnošću nastavka, a njegova se uloga djelomično preklapa s ulogom nominativa u hrvatskom jeziku jer su oba padeži rečeničnog subjekta. No turski apsolutni padež je i padež neodređenog izravnog objekta, što nije slučaj s nominativom u hrvatskome (više v. u Čaušević (1996: 76-77)).

¹⁰ Usp. 1. genitivna veza: *çocuğ-un ses-i* ‘djetetov glas’ (odgovara na pitanje *čiji glas?*) vs. 2. genitivna veza: *çocuk ses-i* ‘dječji glas’ (odgovara na pitanje *kakav glas?*, *kakva vrsta glasa?*).

¹¹ Više o drugoj genitivnoj vezi v. u Čaušević (1996: 115-126), Göksel i Kerslake (2006: 95-98).

Ovi primjeri upućuju na konstrukcije koje se mogu tumačiti i kao leksikalizacijski obrasci. Oslanjajući se na termin i pojam koji rabi Talmy (1985: 57), a koji leksikalizacijske obrasce (*lexicalization patterns*) definira kao odnos između značenja i strukturnih (površinskih) izraza, Raffaelli i Kerovec (2017) definiraju leksikalizacijske obrasce kao različite tipove leksičkih struktura koje zahvaćaju određene elemente opojmljivanja izvanjezičnoga svijeta. Nadalje, ističe se da su leksikalizacijski obrasci različita ostvarenja jezičnih (gramatičkih) oblika kojima se leksikalizira određeno značenje. Time se pretpostavlja konstrukcijska utemeljenost leksikalizacijskih obrazaca, tj. činjenica da određeni tipovi jezičnih (sintagmatskih) struktura funkcioniraju kao strukturna cjelina sa svojim vlastitim značenjem. To znači da je riječ o konstrukcijama (idiomatiziranome spoju oblika i značenja) koje zahvaćaju određene pojmovne strukture tj. omogućavaju leksikalizaciju određenih značenja. U kontekstu ovoga rada u cjelini, a posebice druge genitivne veze, zanimljiva je i primjenjivost modela leksikalizacijskih obrazaca s obzirom na tipološku svrsishodnost toga modela. Naime, jedna od temeljnih odlika toga modela jest zahvaćanje onih segmenata jezičnih struktura kojima se leksikaliziraju određena jezična značenja, a koji s obzirom na tipološka jezična obilježja mogu upućivati na sličnosti ili različitosti među različitim jezicima. Dapače, pokazuje se da tipološki različiti jezici rabe različite leksikalizacijske obrasce za leksikalizaciju istih ili sličnih značenja, i obrnuto da različite konstrukcijske osnove (strukturni elementi) leksikalizacijskih obrazaca upućuju na imenovanje različitih značenja.¹²

U tom smislu zamjetna je bliskost između turskih konstrukcija unutar druge genitivne veze i prijedložno-padežnih konstrukcija kao nesročnih atributa u hrvatskome. Naime, bez obzira što je strukturno riječ o različitom tipu konstrukcija, one služe za leksikalizaciju određenoga tipa značenja. Tako, analizirajući hrvatske prijedložno-padežne konstrukcije poput navedenih, Katunar i Raffaelli (2018) i Katunar i Simeon (2019) ističu kako u njima prijedložno-padežni izrazi ne predstavljaju fakultativne modifikatore (kao što je to slučaj u npr. sintagmi *lopta ispod stola*), već da je zapravo riječ o izrazima koji imaju *funkciju imenovanja* i označuju određenu klasu pojavnosti te na taj način sudjeluju u izgradnji leksika hrvatskoga jezika. Pozivajući se na ranije radove Booija (2009) i Lyonsa (1995) to potkrepljuju činjenicom da neki primjeri takvih izraza pokazuju “produktivne strukturne obrasce koji govornicima omogućuju imenovanje nižih razina hiponima u leksičkoj hijerarhiji (taksonomiji), npr. *čaj* > *biljni čaj* > *čaj od mente* / *kamilice* / *borovnice* / *bazge* itd.” (Katunar i Simeon, 2019: 174). Temeljeći svoje istraživanje na osnovnim načelima modela leksikalizacijskih obrazaca koji a) podrazumijeva konstrukcijsku i gramatičku (u općem smislu) uvjetovanost leksikalizacijskih obrazaca i b) pretpostavlja

¹² O tipološkoj svrsishodnosti modela leksikalizacijskih obrazaca i primjenjivosti u analizi tipološki različitih jezika vidi više u Raffaelli i Kerovec (2017), Raffaelli (2018) i posebno Raffaelli, Katunar, Kerovec (2019: 1-19).

kontinuum između gramatike i leksikona pri čemu se tumači da gramatičke strukture sudjeluju u izgradnji leksikona i omogućuju leksikalizaciju značenja, Katunar i Raffaelli (2018) pokazuju da slični obrasci postoje i u drugim jezicima, primjerice francuskome (npr. *brosse à dents* 'četkica za zube', *machine à laver* 'perilica rublja') te da služe u istome tipu imenovanja. Autorice hrvatsku sintagmu koju čine imenica i prijedložno-padežni izraz strukturno određuju kao leksikalizacijski obrazac [N PP], u kojem N predstavlja imenicu u ulozi glave sintagme, a PP prijedložno-padežni izraz kojim se N pobliže određuje. S obzirom na to da u turskom jeziku dvije imenice u drugoj genitivnoj vezi označavaju jedinstven pojam kategorijalnog značenja te time ta imenička sintagma može također imati funkciju imenovanja raznih pojmova, i ona se može odrediti kao vrsta leksikalizacijskog obrasca čija bi strukturna shema bila [N N_{POSV,3JD}].¹³ Time se pokazuje da dvije različite jezične strukture u tipološki različitim jezicima zahvaćaju svojim oblicima ista značenja, tj. da se njima imenuju iste leksičke razine unutar leksičkih hijerarhija. Mogućnost imenovanja novih pojmova te oblikovanje dijelova leksičkih struktura na jasno odredivim razinama unutar taksonomskih struktura (ustroj hiponimskih leksema) drugu genitivnu vezu razdvaja od prve koja ne može predstavljati leksikalizacijski obrazac. Drugim riječima, gramatičko-značenjska struktura prve genitivne veze ne nalazi svoje jasno definirano mjesto unutar leksičkoga sustava, tj. paradigmatskih odnosa.

Osim toga, tipološki je relevantna spoznaja da turski i hrvatski pribjegavaju istome procesu, a to je leksikalizacija određenoga značenja pomoću određenoga tipa konstrukcija koje, premda strukturno različite u dvama jezicima, imaju ulogu leksikalizacijskog obrasca oblikujući leksičke izraze koji zauzimaju svoje mjesto u leksičkim sustavima dvaju jezika.

2.3. Treća genitivna veza

Ni trećom se genitivnom vezom ne imenuju specifični pojmovi pa ju, kao ni prvu, ne možemo odrediti kao leksikalizacijski obrazac. To je imenička sintagma u kojoj imenički atribut stoji u apsolutnom padežu, a imenica u ulozi glave sintagme ne prima posvojni sufix kojim bi se gramatički povezala sa svojim imeničkim atributom (npr. *ahşap*_{APS} *merdiven-ø* 'drvene stube/ljestve', dosl. 'drvo stube/ljestve'). U ovoj vrsti sintagme atributom se ne izražava kategorija ili vrsta (kao što je to slučaj u 2. genitivnoj vezi), već neka vrsta svojstva.¹⁴ Ova je genitivna veza i manje

¹³ Ovoj turskoj strukturnoj shemi, u kojoj se determinator nalazi ispred glave sintagme, slična je i shema [N N] u engleskom jeziku koja se također koristi kao leksikalizacijski obrazac (npr. *tooth-brush* 'četkica za zube', *beach volleyball* 'odbojka na pijesku', *coffee machine* 'aparatus za kavu', detaljnije v. Katunar i Raffaelli (2018)).

¹⁴ Usp. 3. genitivna veza: *ahşap merdiven* 'drvene stube/ljestve' vs. 2. genitivna veza: *ahşap boya-sı* 'boja za drvo'.

produktivna nego prva i druga jer se u njoj na mjestu determinirajućeg člana ne mogu naći sve vrste imenica, već najčešće one koje izražavaju gradivnost (kao u gore navedenom primjeru *ahşap merdiven* ‘drvene stube/ljestve’), spol (npr. *kadın doktor* ‘liječnica, dosl. žena liječnik’), porijeklo (npr. *İngiliz oyuncu* ‘engleski glumac / glumac Englez’), društveni status (npr. *doktor bey* ‘gospodin doktor’) i smještenost (npr. *arka sokak* ‘sporedna/stražnja ulica’). Iako rjeđe, u trećoj se genitivnoj vezi na poziciji determinatora mogu naći i imenice koje ne pripadaju navedenim kategorijama, no veza između njih i glave sintagme ne temelji se na odnosu pripadnosti nekoj kategoriji, već na odnosu sličnosti, tj. usporedbe prema nekom svojstvu (npr. *yılan kadın* ‘žena-zmija’, ‘žena koja je poput zmije’, *melek çocuk* ‘anđeosko dijete / dijete anđeo’, ‘dijete koje je poput anđela’, *müze ev* ‘kuća muzej’, ‘kuća koja je poput muzeja’, *dev palmiye* ‘divovska palma’, i sl.).¹⁵

Osim općih imenica kakve su dane u gore navedenim primjerima, u opisanim se turskim genitivnim vezama na poziciji prvog ili determinirajućeg člana mogu naći i glagolske imenice, no neke od njih ne dolaze u prvoj i trećoj genitivnoj vezi: imenica na *-mAk* nema genitivne oblike pa ne može stajati kao determinirajući član u prvoj genitivnoj vezi, a ni ta ni imenica na *-(y)Iş* ne dolaze kao atribut u trećoj genitivnoj vezi zbog već spomenutih ograničenja u produktivnosti te vrste imeničke sintagme. Stoga su moguće kombinacije sljedeće:

1. genitivna veza (na poziciji zavisnog, atributnog člana mogu stajati imenice *-mA*, *-DIk/-(y)AcAk* i *-(y)Iş*):

resim yapma-nın zevk-i ‘užitak slikanja / užitak u slikanju’

[slikanje-GEN užitak- POSV.3JD]

krizden çıktığı-ı-nın işaret-i ‘znak da je izašla / da izlazi iz krize’ / ‘znak njezinog izlaska iz krize’

[kriza-ABL izlaženje(prošlo/sadašnje)-POSV.3JD-GEN znak- POSV.3JD]

pandemiden çıkış-ın anahtar-ı ‘ključ izlaska/izbavljenja/izlaza iz pandemije’

[pandemija-ABL izlaz(ak)-GEN ključ-POSV.3JD]

2. genitivna veza (na poziciji zavisnog, atributnog člana mogu stajati imenice *-mA*, *-mAk*, *-DIk/-(y)AcAk* i *-(y)Iş*):

*resim yapma(k) zevk-i*_{POSV.3JD} ‘užitak slikanja / užitak u slikanju’

[slikanje (slikati)-APS užitak- POSV.3JD]

krizden çıktığı-ı haber-i ‘vijest da je izašla / da izlazi iz krize’

[kriza-ABL izlaženje(prošlo/sadašnje)-POSV.3JD-GEN znak- POSV.3JD]

¹⁵ Više o trećoj genitivnoj vezi v. u Čaušević (1996: 107-109), Göksel i Kerslake (2006: 94-95), Čaušević i Kerovec (2021: 222-227).

çıkış yol-u ‘izlazni put’; ‘put/način da se izade’; ‘rješenje’

[izlaz(ak)-APS put-POSV.3JD]

3. genitivna veza (na poziciji zavisnog, atributnog člana mogu stajati imenice *-mA* i *-DIk/-(y)AcAk*):

*asma*_{APS} *köprü* ‘viseći most’

[višenje-APS most-ø]

çıkış-ı kriz ‘kriza iz koje je izašla / iz koje izlazi’

[izlaženje(prošlo/sadašnje)-POSV.3JD kriza-ø]

U turkološkoj lingvističkoj literaturi od svih se glagolskih imenica u atributnoj funkciji najviše pažnje posvećuje glagolskim imenicama na *-DIk* i *-(y)AcAk*, i to unutar 3. genitivne veze (posljednji primjer gore). One su u toj konstrukciji značenjski i funkcionalno bliske hrvatskim atributnim surečenicama koje se uvođe odnosnom zamjenicom *koji/koja/koje* u kosom padežu kojoj može prethoditi i neki prijedlog (npr. *yap-tığ-ım hata* ‘greška koju sam napravila’, *buluş-acağ-ımız yer* ‘mjesto na kojem ćemo se naći’). Ova je vrsta turskih glagolskih imenica u funkciji atributa vrlo frekventna i produktivna, a istovremeno hrvatskim govornicima teška za usvajanje ne samo zbog njezine strukturne različitosti u odnosu na hrvatsku atributnu surečenicu već i stoga što u hrvatskome ne postoje glagolske imenice s vremenskim značenjem. Razumljiva je zato zastupljenost i detaljna obrađenost te imenice u funkciji atributa u lingvističkoj literaturi i nesumnjivo pridonosi lakšem usvajanju njezine upotrebe, što je i primijećeno u sveučilišnoj nastavi turskoga jezika. S druge strane, i glagolska je imenica na *-mA* u atributnoj funkciji vrlo frekventna i produktivna, no unatoč tomu njoj je u lingvističkoj literaturi posvećeno mnogo manje mjesta. Osim toga, u sveučilišnoj nastavi turskoga jezika primijećeno je da studenti njezinom upotrebom ovladavaju teže i kasnije nego upotrebom imenica na *-DIk* i *-(y)AcAk* i često ih međusobno brkaju. Razlozi su to da se u ovome radu posvetimo toj vrsti glagolskih imenica, i to ponajviše njezinoj upotrebi i značenju unutar druge genitivne veze, u kojoj je i najproduktivnija u funkciji atributa. U nastavku će biti analizirane samo one atributne upotrebe imenice na *-mA* u kojima se ona pojavljuje bez posvojnog sufiksa. Kako je u tom obliku značenjski bliska imenici na *-mAk*, najprije ćemo se kratko osvrnuti na suodnos tih dviju glagolskih imenica i na njihove međusobne sličnosti i razlike.

3. Glagolska imenica na *-mA*: suodnos s imenicom na *-mAk*

Čaušević (2018) navodi da je glagolska imenica na *-mA* supstituent imenice na *-mAk* jer potonja ne prima množinski i genitivni sufiks pa te svoje “krnje” oblike “nadmješta odgovarajućim oblicima glagolske imenice na *-mA*” (Čaušević, 2018: 62), i to bez posvojnih sufikasa. Posvojni se sufiksi na glagolsku imenicu na *-mA* dodaju kako bi se izrazio zaseban subjekt, tj. vršitelj/doživljavač njome izražene

radnje ako se on razlikuje od vršitelja/doživljavača radnje nekog drugog glagolskog oblika kojemu je imenica na *-mA* podređena. Primjerice, u rečenici *Atı görme-si için bu veterineri çağırdım*. 'Pozvao sam tog veterinara da vidi konja.' vršitelj radnje finitnog predikata *çağırdım* 'pozvao sam' je 1. lice jednine, a vršitelj radnje glagolske imenice *görme-si* (dosl. 'njegovo viđanje') je 3. lice jednine (veterinar), što je naznačeno posvojnim sufiksom *-si* za 3. lice jednine na glagolskoj imenici. Glagolska imenica na *-mA* ne može primiti posvojne sufikse, što znači da ne može imati zaseban subjekt. Zbog toga se koristi u tzv. jednosubjektним rečenicama (npr. *Veteriner atı görmek için köyümüze geldi*. 'Veterinar je došao u naše selo vidjeti / da vidi konja.', u kojoj je veterinar vršitelj i radnje izražene glagolskom imenicom *görmek* 'vidjeti' i radnje finitnog predikata *geldi* 'došao je'), ali i u rečenicama u kojima se radnja želi obezličiti (usp. *Sigarayı bırakmak lâzım*. 'Trebalo / potrebno je prestati pušiti.' vs. *Sigarayı bırakma-sı lâzım*. '(On/ona) treba prestati pušiti. / Potrebno je da ona prestane pušiti').¹⁶ S obzirom na to da nema genitivne oblike, glagolska imenica na *-mA* ne pojavljuje se u funkciji atributa (determinirajućeg člana) u 1. genitivnoj vezi, a kako izražava i bezličnost, u toj je funkciji zamjenjuje imenica na *-mA* bez posvojnog sufiksa (jer bi se tim sufiksom izrazilo lice vršitelja radnje): npr. *sigarayı bırakma-nın faydalar-ı* 'koristi (od) prestanka pušenja'. Sve ostale padežne sufikse glagolska imenica na *-mA* može primiti i tada, ovisno o padežu, imati različite funkcije u rečenici, npr.:

*denize girmek-ten*_{ABL} *korkmak* 'bojati se ući u more'
*yeni bir iş bulmak-ta*_{LOK} *acele etmek* 'žuriti se naći novi posao'
*başarılı olmak-la*_{INSTR} *övünmek* 'hvaliti se da je uspješan' (dosl. 'hvaliti se bivanjem uspješnim')
*çalışmağ-a*_{DAT} *başlamak* 'početi raditi'
*müzik dinlemeğ-i*_{AK} *sevmek* 'voljeti slušati glazbu'

Ipak, u slučajevima primanja padežnih sufikasa koji počinju vokalom (a to su dativ i akuzativ) uglavnom je zamjenjuje imenica na *-mA* (*çalışma-ya başlamak* 'početi raditi', *müzik dinleme-yi sevmek* 'voljeti slušati glazbu'), osobito kada je riječ o akuzativu, koji imenica na *-mA* prima vrlo rijetko.¹⁷ U ostalim padežima imenicu na *-mA* najčešće ne može zamijeniti imenica na *-mA* bez posvojnog sufiksa (**denize girmeden*_{ABL} *korkmak*, **yeni bir iş bulmada*_{LOK} *acele etmek*, **başarılı olmayla*_{INSTR} *övünmek*), a isto vrijedi i u slučajevima kada se *-mA* nađe u funkciji subjekta ili predikatnog imena (npr. *Türkiye'de okumak* (**okuma*) *çok güzeldi*. 'Studirati u Turskoj bilo je jako lijepo.'; *İsteğim, Türkiye'de okumaktı* (**okumaydı*). 'Moja je želja bila studirati u Turskoj.').

¹⁶ Detaljnije v. Göksel i Kerslake (2006: 358-366).

¹⁷ V. Čaušević (1996: 335) i Göksel i Kerslake (2006: 360).

Kada je riječ o atributnoj funkciji dviju imenica, razvidna je dominantna upotreba imenice na *-mA* u odnosu na *-mAk*. Kao što je već spomenuto, imenica na *-mAk* ne prima genitivni nastavak pa se u prvoj genitivnoj vezi ni ne može koristiti kao atribut. U trećoj genitivnoj vezi se kao atribut također ne pojavljuje te je njezina atributna funkcija ograničena samo na drugu genitivnu vezu, npr. *resim yapmak zevk-i* 'užitak u slikanju / užitak slikanja'. Za razliku od toga, imenica na *-mA* se kao determinator pojavljuje u sve tri vrste genitivne veze:

1. *resim yapma-nın zevkler-i* 'užitak slikanja / užitak u slikanju'
2. *resim yapma zevk-i* 'užitak u slikanju / užitak slikanja'
3. *yapma çiçekler* 'umjetno cvijeće'

Usporede li se imenice na *-mAk* i *-mA* unutar navedenih primjera druge genitivne veze (*resim yapmak zevk-i* vs. *resim yapma zevk-i* 'užitak u slikanju / užitak slikanja'), primjećuje se da izbor jedne ili druge ne utječe na značenje cijele sintagme, što potvrđuje njihovu značenjsku bliskost. No što se uporabe tiče, razlike su prilično izražene. Kako navode Göksel i Kerslake (2006: 379), imenica na *-mA* mnogo je češća unutar te vrste sintagme, a do istoga zaključka dolazimo i pretragom našega korpusa (romana Orhana Pamuka *İstanbul. Hatıralar ve şehir*), u kojem se imenica na *-mA* u ulozi determinatora unutar druge genitivne veze pojavljuje 225 puta, a imenica na *-mAk* samo 18. Broj pojavljivanja još je manji ako se iz tih 18 primjera izuzmu sintagme koje zapravo imaju razne adverbijalne funkcije (npr. *beni uyar-mak amac-ı-yla* 's namjerom da me upozori', *dolmuşu binmek yer-i-ne* 'namjesto da se ukrcam u dolmuş', *manzaraya bakmak bahane-si-yle* 'pod izgovorom da idemo gledati krajolik', itd.).¹⁸ U sličnim su sintagmama adverbijalnih funkcija imenice na *-mA* bez posvojnih sufikasa pak mnogo rjeđe. To upućuje na tendenciju svojevrsnog specijaliziranja glagolske imenice na *-mA* bez posvojnog sufiksa za atributnu, a glagolske imenice na *-mAk* za adverbijalne upotrebe.

4. Analiza glagolskih imenica na *-mA* u ulozi atributa

Pretraživanje primjera u romanu *İstanbul. Hatıralar ve şehir* pokazalo je različitu produktivnost imenice na *-mA* unutar triju genitivnih veza: daleko je najproduktivnija unutar druge genitivne veze (225 primjera), zatim slijedi prva genitivna veza (47 primjera), a najmanju produktivnost pokazuje unutar treće genitivne veze (13 primjera). Analiza koja slijedi započinje najmanje produktivnom, trećom, a završava najproduktivnijom, drugom genitivnom vezom.

¹⁸ U hrvatskim su dijelovima primjera korišteni prijevodi iz romana *İstanbul. Grad, sjećanja* u prijevodu Ekrema Čauševića, a na nekim su mjestima, radi lakšeg razumijevanja materije, unutar zagrada ponuđeni i naši, doslovni(ji) prijevodi.

4.1. -mA u trećoj genitivnoj vezi

Određena ograničenost ili restriktivnost u izboru sastavnica koja je i inače svojstvena trećoj genitivnoj vezi kao imeničkoj sintagmi¹⁹ odražava se i u slučajevima kada na mjestu njezinog determinirajućeg člana stoji glagolska imenica na *-mA*. Takvi se slučajevi u našem korpusu svode uglavnom na kombinacije s nekolicinom istih glagolskih imenica, a to su *çıkma* ‘izlaženje’, *kalma* ‘ostajanje’, *doğma* ‘rađanje’ i *derme çatma* ‘sakupljanje sastavljanje’, od kojih su prve dvije najčešće, npr.

(1) *romanlardan çıkma bir macera* ‘pustolovina iz stripova’ (dosl. ‘iz romana izlaženje pustolovina’)

[roman-MN-ABL izlaženje jedna pustolovina]

(2) *cenetten çıkma bir uyku* ‘rajski san’ (dosl. ‘iz raja izlaženje san’)

[raj-ABL izlaženje jedan san]

(3) *Fatih döneminden kalma toplar* ‘topovi iz vremena sultana Fatiha’ (dosl. ‘iz Fatihovog vremena ostajanje topovi’)

[Fatih doba/vrijeme-POSV.3JD-PRON.N-ABL ostajanje top-MN]

(4) *Bizans’tan kalma bir duvar* ‘bizantski zid’ (dosl. ‘od Bizanta ostajanje zid’)

[Bizant-ABL ostajanje jedan zid]

(5) *anadan doğma soyulan mahkûmlar* ‘posve goli osuđenici’ (dosl. ‘od majke rađanje ogoljeni osuđenici’)

[majka-ABL rađanje ogoliti-PAS-PART osuđenik-MN]

(6) *derme çatma dükkânlar* ‘sklepani dućani’ (dosl. ‘sakupljanje sastavljanje dućani’)

[sakupljanje sastavljanje dućan-MN]

I Čaušević (1996: 335) navodi da imenica na *-mA* u ovoj vrsti genitivne veze ima ograničenu upotrebu te da je po značenju bliska hrvatskome participu pasivnom (npr. *derme çatma dükkânlar* ‘sklepani dućani’). Neke od njih moguće je na hrvatski prevesti i glagolskim pridjevom radnim (npr. *Fatih döneminden kalma toplar* ‘topovi ostali iz Fatihovog vremena’), a u prijevodu se često i sasvim ispuštaju, što se vidi iz većine gore navedenih primjera preuzetih iz prijevoda našega korpusa.

U korpusu pronalazimo još jedan tip treće genitivne veze koji se od prethodno opisanog tipa (*s* manje-više istim glagolskim imenicama) razlikuje prvenstveno u tome što se odnosi na već visoko idiomatizirane sintagme, poput *kesme şeker* ‘šećer u kocki’ (dosl. ‘rezanje šećer’), *takma ad/isim* ‘nadimak’ (dosl. ‘kaćenje ime’), *asma köprü* ‘viseći most’ (dosl. ‘vješanje most’). Ovaj tip sintagme koji se sastoji od dvije imenice čvrsto povezane u jednu značensku cjelinu može se tumačiti i kao

¹⁹ V. uvodno i prethodno poglavlje.

konstrukcija s jasno određenim gramatičkim sastavnicama te kao leksikalizacijski obrazac kojime se strukturno oblikuje značenje s jasnim mjestom u leksičkome sustavu. Kao što je iz primjera vidljivo, sve navedene konstrukcije leksikaliziraju, poput primjera iz druge genitivne veze, hiponime unutar taksonomskih hijerarhija.²⁰ To nije slučaj kod prvog tipa treće genitivne veze (s imenicama *çikma*, *kalma* i sl.) koji nema funkciju imenovanja, a koji se od ovog razlikuje u još dvije osobitosti: 1) u njemu glagolske imenice mogu imati neku svoju dopunu (npr. *romanlardan çikma bir macera* 'pustolovina (izašla) iz stripova'), i 2) glagolska imenica i glava sintagme mogu biti razdvojeni nekim drugim jezičnim elementom (*romanlardan çikma bir macera* '(jedna/neka) pustolovina izašla iz stripova'). U drugom tipu ove genitivne veze to nije moguće upravo iz razloga što se dvije imenice u njoj stapaju u jedinstven pojam kategorijalnog značenja (**asma bir köprü*, **takma bir ad/ısım*). Iako je ovaj tip leksikalizacijskog obrasca u turskom jeziku slabo produktivan, važno ga je istaknuti jer pokazuje mogućnost konstrukcijski utemeljene leksikalizacije i oblikovanje značenja s jasnom paradigmatском uklopljenošću u leksički sustav. Načelno treća genitivna veza u kojoj ulogu determinatora ima neka opća imenica nema mogućnost leksikalizacije novih značenja koja s obzirom na svoja konstrukcijska obilježja na sintagmatskoj razini zauzimaju jasno mjesto u paradigmatском sustavu.²¹ Stoga nam upravo model leksikalizacijskih obrazaca koji promatra spoj oblika i značenja kao idiomatiziranu strukturu kojom se jezično uobličuju određena značenja, omogućava uvide u tipove konstrukcija i značenja koja čine dio leksičkoga sustava i ulaze u različite vrste leksičkih odnosa.

4.2. -mA u prvoj genitivnoj vezi

Prva genitivna veza općenito ne može se tumačiti kao leksikalizacijski obrazac, pa tako ni ona u kojoj je determinirajući član glagolska imenica na -mA. Naime, determinatorom se u njoj ne označuje kategorija u odnosu na koju se definira neki drugi pojam, već konkretna pojavnost kojoj nešto u najširem smislu riječi pripada.²² Stoga se imenica u funkciji determinirajućeg člana sintagme primanjem genitivnog sufiksa na određeni način konkretizira (tj. nema kategorijalno značenje),²³ a tako je i u slučaju glagolskih imenica na -mA. To međutim ne znači da glagolska imenica u takvoj sintagmi nosi značenje konkretne, jednokratne ili pojedinačne radnje ili

²⁰ To se ne može reći za sintagme treće genitivne veze u kojima se kao determinirajući (zavisni) član pojavljuje neka opća imenica, kao što je pokazano u potpoglavlju 2.3. (npr. *müze ev* 'kuća-muzej', 'kuća poput muzeja').

²¹ V. uvodno poglavlje.

²² V. uvodno poglavlje.

²³ Usp. *kadın-doktor-u* 'ženin liječnik' (pripadnost, 1. gen. veza) vs. *kadın doktor-u* 'liječnik za žene / ginekolog' (kategorija, 2. gen. veza) vs. *kadın doktor* 'žena liječnik / liječnica' (spol, 3. gen. veza).

dogadaja za koji je važno izraziti da se dogodio, da se događa ili će se dogoditi, već je u prvom planu naglasak na samu vrstu radnje skupa s njezinim svojstvima ili načinom na koji se odvija.

Göksel i Kerslake (2006: 363) navode da se genitivni oblik imenice na *-mA* pojavljuje kao modifikator u genitivnim vezama u kojima je nadređeni član neka imenica apstraktnoga značenja poput *anlam* 'smisao/značenje', *fayda/yarar* 'korist/prednost', *zarar* 'štetnost', *neden/sebep* 'razlog/uzrok', *amaç* 'cilj' i sl., te navode sljedeće primjere:

- (7) *Bence Ali-yi çağırma-nın anlam-ı yok.* 'Po mome mišljenju nema smisla pozvati Alija.' (dosl. 'Alija pozivanje smisla nema.')
- (8) *Sigarayı bırakma-nın fayda-sı-nı ilk günlerde görmeyebilirsiniz.* 'Moguće je da prvih dana ne vidiš korist/prednost prestajanja pušenja / korist od prestanka pušenja.'

Pretraga našega korpusa pokazuje da su imenice apstraktnoga značenja samo jedna vrsta imenica koja se pojavljuje kao nadređeni član u takvim genitivnim vezama. Štoviše, smatramo da je takav opis preopćenit jer ne ukazuje na razliku među imenicama apstraktnoga značenja koje s glagolskom imenicom na *-mA* mogu stajati samo u drugoj genitivnoj vezi, onih koje mogu stajati samo u prvoj genitivnoj vezi, i onih koje se mogu pojaviti u obje, pa čak i s glagolskim imenicama na *-DIk* ili *-(y)AcAk*, npr.:

- (9) *sigarayı bırakma niyeti* 'namjera da prestane pušiti' (**sigarayı bırakmanın niyeti*, **sigarayı bıraktığının niyeti*)
- (10) *sigarayı bırakmanın faydası* 'korist (od) prestanka pušenja' (**sigarayı bırakma fayda-sı*, **sigarayı bıraktığının faydası*)
- (11) *sigarayı bırakmanın gururu* ili *sigarayı bırakma gururu* 'ponos zbog prestanka pušenja', *sigarayı bıraktığının gururu* 'ponos što je prestao pušiti'

Stoga polazeći od tumačenja Göksel i Kerslake te na temelju primjera koje smo pronašli u našem korpusu i analize odnosa dviju imenica u sintagmi (glagolske imenice kao determinatora i opće imenice kao glave) predlažemo razrađeniji opis imenica koje dolaze u obje vrste genitivne veze, a za prvu genitivnu vezu izdvajamo sljedeće skupine:

a) imenica u ulozu glave sintagme označuje određeni razlog ili motiv na temelju kojega se ostvaruje ili bi se trebala ostvariti radnja izražena glagolskom imenicom. U ovu skupinu mogu se uključiti imenice *anlam* 'značenje/smisao', *neden/sebep* 'razlog/uzrok' i *amaç* 'cilj' koje navode Göksel i Kerslake, npr:

- (12) *yas tutmanın amacı* ‘cilj žalovanja (korote)’
 (13) *sigarayı bırakmanın nedeni* ‘razlog prestajanja pušenja.’
 (14) *Kavgayı uzatmanın anlamı yok.* ‘Nema smisla nastavljati svađu.’
 (dosl. ‘smisao nastavljanja svađe ne postoji’)

Prijevodi turskih primjera pokazuju da se turske glagolske imenice u ovakvim sintagmama na hrvatski prevode ili glagolskom imenicom kao genitivnim atributom (primjeri 12 i 13) ili infinitivom (primjer 14). I glagolska imenica i infinitiv označuju vremenski neobilježenu radnju te značenjski odgovaraju turskim glagolskim imenicama na *-mA*.

b) imenica u ulozi glave označuje neku vrijednost, pozitivni ili negativni učinak radnje izražene glagolskom imenicom, tj. radnja je ishodište ili izvor neke pozitivne ili negativne posljedice (u našem korpusu tom opisu odgovara jedino imenica *bedel* ‘cijena’, no u ovu se skupinu mogu uključiti i imenice *fayda* ‘korist’ i *zarar* ‘šteta’ koje navode Göksel i Kerlake):

- (15) *şehri görmenin bedeli* ‘cijena upoznavanja s gradom’

U primjeru je prva genitivna veze prevedena imeničkom sintagmom s genitivnim atributom, no sintagme s ovom vrstom imenice u ulozi glave moguće je prevesti i imenicom s prijedložno-padežnim izrazom *od+GEN* kao determinatorom (primjer 8), kojim se radnja izražena glagolskom imenicom naglašava kao ishodište ili izvor neke posljedice.

c) imenica u ulozi glave označuje emotivno stanje, stanje duha ili neki subjektivni stav/doživljaj (npr. *zevk* ‘užitak’, *hüzün* ‘tuga’, *gurur* ‘ponos’, *haz* ‘ushićenost’, *mutluluk* ‘sreća’, *huzursuzluk* ‘nemir’, *acı* ‘bol’) koji proizlazi iz (vršenja) radnje označene glagolskom imenicom te su sintagme s ovim imenicama slične prethodnima pod b) na temelju sveze između radnje kao uzroka ili ishodišta neke posljedice:

- (16) *Boğaz'da gezmenin zevki* ‘užitak u plovidbi Bosporom’
 (17) *kendimizi rüyada görmenin zevkleri* ‘užitak sanjanja samoga sebe’
 (18) *herkesten de eğlenceli olabilmenin zevklerini keyifle çıkarır* ‘te bih uživao u osjećaju da sam (...) i zabavniji od drugih’
 (19) *annemden uzak kalmanın hüznü* ‘tuga rastanka od kuće i majke’
 (20) *büyük bir medeniyetin uzantısı olmanın gururu ve teselli duygusu* ‘osjećaj ponosa i utjehe što smo nastavljajući jedne velike civilizacije’
 (21) *bu (...) yerlere ait olmanın (...) mutluluğu* ‘osjećaj sreće što pripadam tim (...) predjelima’
 (22) *bir Amerikan okulunda hocalık etmenin huzursuzluğuyla* ‘uznemireni zbog toga što predaju na američkoj školi’

I glagolske imenice u ovim sintagmama se na hrvatski prevode na isti način kao i sintagme pod a) i pod b), dakle imenicom s genitivnim atributom (primjeri 17, 19), ali i atributnim prijedložno-padežnim izrazom *u*+LOK (primjer 16) te surečenicom koja se uvodi veznikom *da* uz koji se koristi prezent (primjer 18). Osim toga, vrlo su česti prijevodi atributnom surečenicom koja se uvodi odnosnim veznikom *što* iza kojega također slijedi predikat u prezentu (primjeri 20 i 21). Iz prijevoda primjera 18 se pak zamjećuje mogućnost prijevoda imenicom iza koje slijedi surečenica uvedena uzročnim veznikom. Njime se, naime, dodatno naglašava da stanje označeno glavom sintagme proizlazi iz radnje izražene glagolskom imenicom, odnosno da je radnja uzrok tom stanju.

d) imenicom u ulozu glave označuje se svojstvo radnje izražene glagolskom imenicom (npr. *şiddet* 'silina', *gürültü* 'buka', *çekim* 'privlačnost'):

(23) *patlamanın gürültüsü* 'snaga eksplozije' (dosl. 'eksplozije buka')

(24) *yangın seyretmenin (...)* *çekimi* 'privlačnosti promatranja tog prizora [požara]'

(25) *kulak çekmenin şiddeti* 'jače potezanje za uho' (dosl. 'silina potezanja za uho')

I ovakve se sintagme na hrvatski prevode imeničkom sintagmom s genitivnim atributom (primjeri 23 i 24), koji je nerijetko glagolska imenica na *-nje* (primjer 24), no imenica u ulozu glave sintagme u hrvatskome se može prevesti i odgovarajućim pridjevom (primjer 25, *jače potezanje* umjesto *silina potezanja*) jer označava svojstvo radnje izražene glagolskom imenicom.

e) imenica u ulozu glave odnosi se prema glagolskoj imenici kao radnja u odnosu prema svom vršitelju te se ovakve sintagme na hrvatski često prevode imeničkom sintagmom sa subjektivnim genitivom kao determinatorom, npr.:

(26) *modernleşmenin darbeleri* 'udarci modernizacije'

(27) *modernleşmenin etkisi* 'utjecaj modernizacije'

Turska glagolska imenica obično ima svoje, ponekad i vrlo složene dopune ili dodatke pa prvu genitivnu vezu često nije moguće prevesti jednostavnim imeničkom sintagmom:

(28) *Yenilginin (...)* *ve Batı karşısında zayıf düşmenin darbesini henüz yememiş İstanbul* 'Istanbul, kojemu poraz i (...) nemoć spram Zapada još nisu bili zadali udarac' (dosl. 'Istanbul koji još nije primio udarac poraza i slabljenja spram Zapada')

Prijevod u primjeru (28), u kojemu je turska glagolska imenica (*zayıf düşme* 'nemoć', 'slabljenje') prevedena kao subjekt atributne surečenice, a njoj nadređena imenica (*darbe* 'udarac') kao radnja tog subjekta (*zadali udarac*) potvrđuje da se u

ovakvim sintagmama imenica u ulozi glave odnosi prema glagolskoj imenici kao radnja u odnosu prema svom vršitelju.

Značenjska sveza imenica unutar sintagmâ iz skupina d) i e), jednako kao i ona u sintagmama iz skupina b) i c), također počiva na opojmljivanju radnje kao ishodišta čemu (npr. ishodišta svojstva, rezultata, posljedice, i sl.), što je i u skladu sa značenjem genitiva (v. uvodno poglavlje) kao padeža u kojem stoji determinator unutar prve genitivne veze.

4.3. -mA u drugoj genitivnoj vezi

Ova se imenička sintagma u našem korpusu pojavljuje kao najfrekventnija imenička sintagma u kojoj imenica na -mA bez posvojnog sufiksa može imati atributnu funkciju. U uvodnom poglavlju pojašnjeno je kako se druga genitivna veza ponaša kao konstrukcija koja ima obilježja leksikalizacijskog obrasca jer dvije imenice u njoj imenuju jedinstven pojam kategorijalnoga značenja. Osim toga, riječ je o vrlo produktivnoj konstrukciji kojom se leksikaliziraju različite pojavnosti. Takvo značenje proizlazi iz činjenice da u njoj imenica u ulozi determinatora stoji u apsolutnom padežu te ne označuje nikakvu konkretnu pojavnost (za razliku od genitivnog atributa u prvoj genitivnoj vezi), već pojam kao kategoriju. Isto leksikalizacijsko svojstvo ove sintagme zamjećujemo i u slučaju kada u ulozi determinatora stoji glagolska imenica na -mA, a primjeri koje pronalazimo u našem korpusu su sljedeći:

- (29) *oturma odası* ‘dnevni boravak’ (dosl. ‘sjedenje soba’)
- (30) *çalışma odası* ‘radna soba’, *çalışma masası* ‘radni stol’
- (31) *boyama kitabı* ‘bojanka’ (dosl. ‘bojanje knjiga’)
- (32) *portakal sıkma makinesi* ‘aparatus za cijedenje naranči’
- (33) *dokuma tezgâhi* ‘tkalački razboj’ (dosl. ‘tkanje razboj’)
- (34) *kahve öğütme makinesi* ‘mlin za mljevenje kave’
- (35) *ıçme suyu* ‘voda [za piće]’ (dosl. ‘pijenje voda’)
- (36) *resimli romanların konuşma balonları* ‘tekst u oblačićima stripova’ (dosl. ‘govorenje baloni’)
- (37) *kestirme yolu* ‘najbrži način [/prečac]’ (dosl. ‘presijecanje put’)

Sve navedene sintagme oprimjerenja su leksikalizacijskoga obrasca jer se pomoću njega imenuju različite podvrste predmeta ili pojavnosti (mnoge od njih i iz svakodnevnog života), svaka sa svojim specifičnostima u odnosu prema svom hiperonimu (nadređenom i općenitijem pojmu u hijerarhiji). Također, svim je primjerima zajedničko to što se podređenim članom sintagme (glagolskom imenicom) izražava namjena, što se u hrvatskome ostvaruje prijedložno-padežnim izrazom *za*+AK kao prijevodnim ekvivalentom. Pogledamo li hrvatske prijevodne ekvivalente navedene turske konstrukcije zamjećujemo da oni pravilno odražavaju leksikalizacijski obrazac [N PP /*za*+AK] koji je u Katunar i Raffaelli (2018) definiran kao jedno od

najčestotnijih oprimjerenja N PP konstrukcije kojom se leksikaliziraju hiponimske leksičke strukture i koje imaju opće značenje izražavanja namjene. Osim toga, primjeri u kojima se pojavljuju odnosni pridjevi u hrvatskome načelno su u konkurenciji sa spomenutim leksikalizacijskim obrascem, što dodatno potvrđuje njegovu konvencionaliziranost u imenovanju pojavnosti u određenome odnosu i funkciju u oblikovanju leksičkoga inventara.

Sličnim, leksikaliziranim sintagmama mogu se smatrati i one u kojima glagolska imenica ne izražava namjenu, već radnju iz koje proizlazi neki subjektivni doživljaj (primjeri 38, 39), ili radnju koja se o(ne)mogućava (primjer 40), npr.:

(38) *yaşama sevinci* ‘životna radost’

(39) *varolma acısı* ‘egzistencijalna bol’

(40) *konuşma özgürlüğü* ‘sloboda govora’

No pitanje je stupnja u kojemu su te sintagme leksikalizirane: dok je prvu (38) i treću (40) moguće naći kao zasebne leksičke natuknice u rječnicima, druga (39) se kao takva ne pojavljuje,²⁴ ali se opet može smatrati konvencionaliziranijom, tj. na višem stupnju leksikalizacije u odnosu na, primjerice, sintagme *resmetme heyecanı* ‘slikarski zanos’ ili *dayanışma rubu* ‘duh solidarnosti’. Naime, proces leksikalizacije, posebice promatran kroz model leksikalizacijskih obrazaca stupnjeviti je i ovisan o učestalosti uporabe određene konstrukcije, a onda i dekontekstualizacije, dakle mogućnosti da se pohranjuje kao dio jezičnoga i leksičkoga znanja govornika kao zasebna struktura. Valja naglasiti da granice leksikalizacije nisu uvijek oštre, ili kako ističe Raffaelli (2015) „leksikalizacija je složen dinamički proces kojim nastaju novi leksemi, pri čemu postoji niz primjera koji upućuju na stupnjeviti put prelaska sintagmi u složene leksičke izraze, dakle lekseme s odvojenim značenjem.“ (Raffaelli, 2015: 77). Drugim riječima, navedeni turski primjeri jasno odražavaju tu stupnjevitosť s obzirom na pojavnosti koje se imenuju i mjesto koje te leksičke strukture postupno zauzimaju u leksičkome sustavu.

Svi gore navedeni primjeri sintagmi predstavljaju zapravo primjere druge genitivne veze jednostavne strukture u kojoj glagolska imenica ili uopće ne može imati dopunu/dodatak (npr. *o boyama kitabı* ‘bojanka’, dosl. ‘knjiga za bojanje o’) ili je vrsta dopune ograničena i stoji u apsolutnom padežu (npr. *portakal sıkma makinesi* ‘aparatus za cijedenje naranči’). No uz ovu, postoji i drugi, vrlo česti tip druge genitivne veze u kojem glagolska imenica na -mA ima jednu ili više dopuna ili dodataka različitog stupnja složenosti (koje i same mogu imati svoje dopune i dodatke, v. primjere 41 i 42 dolje), a u njihovom odabiru ne postoje nikakve restrikcije osim onih koje proizlaze iz značenja i valencije glagola iz kojega je glagolska imenica izvedena, npr.:

²⁴ Pojam egzistencijalne ili svjetske boli (njem. *Weltschmerz*) u turskome jest leksikaliziran sintagmom druge genitivne veze, ali s glagolskom imenicom na -(y)Iş kao determinatorom (*varoluş acısı*).

- (41) *dışa kapalı bir ikinci dünyada yaşama alışkanlığı* ‘navika življenja u drugom svijetu, zatvorenom prema van’
 (42) *yıkılan imparatorluktan kalan keder verici, acıklı hatıralarla yüklü eşyalardan kurtulma telaşı* ‘nastojanje da se što prije odbace predmeti preostali iza propaloga Carstva’

Primjeri pokazuju da se glagolska imenica u ovakvom tipu genitivne veze može prevoditi glagolskom imenicom u genitivu (atributnim genitivom) koja ima svoju dopunu/dodatak, a koji također može imati svoju dopunu/dodatak (primjer 41). Druga mogućnost prijevoda turske glagolske imenice je atributna surečenica (primjer 42) koja se uvodi veznikom *da*, o čemu će više riječi biti u nastavku. Premda je primarna struktura ovakve turske sintagme jednaka onoj iz ranijih primjera (29-37) – a to je struktura [N N_{POSV.3SG}] – u ovim se slučajevima, naravno, ne može govoriti o leksikaliziranim sintagmama ne samo zato što ne postoje restrikcije u dopunama i dodacima glagolskih imenica već i stoga što su te dopune i dodaci često ključni u razumijevanju same radnje izražene glagolskom imenicom.

Kao i s glagolskim imenicama na *-mA* unutar prve genitivne veze, i u ovim je sintagmama moguće odrediti nekoliko različitih skupina imenica koje s *-mA* ulaze u sintagmatsku vezu kao nadređeni član. To smo pitanje najbolje (iako i dalje nedovoljno) razrađeno pronašli u gramatici Göksel i Kerslake (2006: 377-379) u dijelu o drugoj genitivnoj vezi, no kako se autorice istodobno bave svim vrstama glagolskih determinatora koji su u njoj mogući (tj. i finitnim oblicima, i imenicom na *-mA(k)*, i imenicama na *-DIk* i *-(y)AcAk*), iz njihove podjele nije sasvim jasno u kojim slučajevima imenice koje navode dolaze s kojim vrstom determinatora. Primjeri koje donose također su malobrojni, a iz njih zaključujemo da glagolska imenica na *-mA(k)* dolazi kao determinator s imenicama koje označuju:

- 1) naredbu (npr. *komut* ‘naredba’), npr.:
 (43) *Saat altıda hazır olma komutunu aldık.* ‘U šest sati dobili smo naredbu da budemo spremni.’
- 2) želju (npr. *istek/arzu* ‘želja’, *özlem* ‘čežnja’), npr.:
 (44) *Aysel oğlunu Amerika’da okutma(k) isteğini yenemiyordu.* ‘Aysel se nije mogla oduprijeti želji da školuje svog sina u Americi.’
- 3) mogućnost ili potrebu (npr. *olasılık/ihhtimal* ‘mogućnost’, *gereksinim/ihhtiyaç* ‘potreba’, *zorunluk/mecburiyet* ‘nužnost’), npr.:
 (45) *Öğleden sonra kardeşimin gelme(k)/gelmesi ihhtimali var.*²⁵ ‘Postoji mogućnost da poslije podne dođe moj brat.’

²⁵ Autorice ističu da je na glagolskoj imenici posvojni sufiks (kojim se naznačava vršitelj radnje) moguć samo u kombinaciji s nadređenim članom/imenicom koja je sasvim bezlična, kao što su to *ihhtimal* ‘mogućnost’ (ovaj primjer) i *zaman/vakit* ‘vrijeme’ (primjer pod 5)), dok s ostalim imenicama glagolska imenica mora doći bez posvojnog nastavka (Göksel i Kerslake, 2006: 379).

- 4) obrazac ponašanja (npr. *alışkanlık* 'navika', *eğilim* 'sklonost', *gelenek* 'tradicija'), npr.:
 (46) *Başkalarından saygı bekleme(k) alışkanlığı insanı düş kırıklığına uğrattır.* 'Navika da se od drugih očekuje poštovanje vodi razočaranju.'
 (ili 'navika očekivanja pomoći od drugih...')
- 5) vrijeme (npr. *zaman/vakit* 'vrijeme (općenito)', *saat* 'vrijeme (prema satu)'), npr.:
 (47) *Bu yanlış uygulamayı düzeltme(miz) zamanı geldi.* 'Došlo je vrijeme da ispravi(mo) tu pogrešnu praksu / da se ispravi ta pogrešna praksa.'

Primjećuje se da se turske druge genitivne veze u svim primjerima na hrvatski prevode atributnim surečenicama koje se uvode veznikom *da* nakon kojega slijedi predikat u *gnomskom* prezentu jer se njime, kao i turskom glagolskom imenicom na *-mA*, označuje vremenski neodređena ili pak potencijalna radnja. No prema rezultatima pretraživanja našega korpusa, vrste imenica i skupine koje u odnosu na njih definiraju Göksel i Kerslake samo su neke od mogućih pa ih na osnovi naših rezultata modificiramo i proširujemo te predlažemo sljedeću klasifikaciju:

- a) imenica u ulozu glave je shematičnoga značenja te se dodatno određuje glagolskom imenicom koja izražava uopćenu, vremenski neobilježenu radnju (npr. *oyun* 'igra', *vaka* 'slučaj', *iş* 'radnja', *işlem* 'radnja/funkcija', *usul* 'način', *biçim* 'način', *konu* 'tema', *hava* 'duh, manira', *jest* 'kretanja/gesta', *ahlak* 'moral, etika', *sahne* 'scena, prizor', *ruh* 'duh', *an* 'trenutak', *duygu* 'osjećaj'):
- (48) *aldatma ve unutmaya oyunlari* 'igre samoobmane i zaborava'
 (dosl. 'igre samoobmanjivanja i zaboravljanja')
- (49) *dayanışma ruhu/havası* 'duh solidarnosti' (dosl. 'duh solidari-ziranja')
- (50) *korse bağlama sahnesi* 'prizor stezanja korzeta'
- (51) *aşağılanma anlari* 'trenuci poniženja'
- (52) *bir çalışma, biriktirme ahlakı* 'radne i skupljačke etike' (dosl. 'etika rada i sakupljanja')
- (53) *"yok olma" vakalari* 'nestanci' (dosl. 'slučajevi nestajanja')
- (54) *Boğaz'ı aylak aylak seyretme işi* 'dokono nadgledanje Bospora'
 (dosl. 'radnja promatranja')
- (55) *kesip yapıştırma işlemleri* 'naredbe cut and paste' (dosl. 'funkcija rezanja i lijepljenja')
- (56) *kendi smırlılığını bilme jestleri* 'kretanja nekog tko je svjestan svoje ograničenosti' (dosl. 'kretnje neznanja svoje ograničenosti')
- (57) *şiiir okuma usulleri* 'načina na koji su (...) recitirali svoju poeziju'
 (dosl. 'načini čitanja poezije')
- (58) *bacaklardaki büyüme ağrısı* 'boli u nogama u doba odrastanja'
 (dosl. 'bol odrastanja')

Ovakve se sintagme u hrvatskome najčešće prevode sintagmama s objasnidbenim genitivom kao atributom (primjeri 48-51), imeničkom sintagmom s pridjevom kao atributom (primjer 52), imenicom koja označuje samo radnju u turskome izraženu glagolskom imenicom (tj. ispuštanjem glave sintagme, primjeri 53-54), apozitivnom sintagmom (primjer 55) ili parafrazom, često s raznim odnosnim rečenicama (primjeri 56-58). Primjećuje se i da kao prijevodni ekvivalenti glagolskih imenica na *-mA* često dolaze hrvatske glagolske imenice na *-nje*, koje, kao i turske glagolske imenice, također označuju vremenski neodređenu radnju.

b) imenica u ulozi glave označuje neki subjektivni doživljaj, emotivno stanje ili stanje duha koje proizlazi iz (vršenja) radnje označene glagolskom imenicom (npr. *zevk* 'užitak', *heyecan* 'uzbuđenje', *duygu* 'osjećaj', *his* 'osjećaj', *sevinc* 'radost', *hal* 'stanje/osjećaj', *endişe* 'uznemirenost', *acı* 'bol', *korku* 'strah'). Pritom se taj subjektivni doživljaj ili stanje ne određuje u odnosu na konkretnu, jednokratnu ili pojedinačnu radnju, već na općenitu radnju percipiranu sa svim svojim osobitostima:

(59) *yazma zevki* 'užitak pisanja'

(60) *sınıf arkadaşlarımı tek tek tanıma zevki* 'zadovoljstvo pojedinačnoga upoznavanja kolega iz razreda'

(61) *gizli gizli yasak ve zevkli bir şey yapma heyecanı* 'uzbuđenje upuštanja u nešto tajnovito, zabranjeno i puno užitka'

(62) *ezilmiş, aşağılanmış olma duygusu* 'osjećaj (...) slomljenosti i poniženja' (dosl. 'osjećaj bivanja slomljenim i poniženim')

(63) *şehrin kalbine ait olma hissi* 'taj neponovljivi osjećaj pripadnosti zajednici i srcu grada' (dosl. 'osjećaj pripadanja')

(64) *hayata karşı yenilgiyi baştan kabul etme hali* 'osjećaj pomirenosti sa životnim porazom' (dosl. 'osjećaj prihvaćanja')

(65) *okuma zevki* 'užitak u čitanju' (dosl. 'užitak čitanja')

(66) *resmetme heyecanı* 'slikarski zanos' (dosl. 'uzbuđenje slikanja')

(67) *yaşama heyecanı/sevinci* 'životna radost' (dosl. 'uzbuđenje/radost življenja')

(68) *tuhaf bir varolma acısı* 'čudna egzistencijalna bol' (dosl. 'bol postojanja')

(69) *kendi kendime girmeye karar verdiğim bir sınavı başarıyla geçme zevki* 'osjećaj užitka zbog toga što sam uspješno položio ispit koji sam bio zadao samome sebi' (dosl. 'užitak polaganja')

(70) *tam oraya ait olamama endişesi verir* 'pa ih je uznemiravalo i brinulo to što nisu prispjeli ni na jednu, ni na drugu stranu' (dosl. 'uznemirenost nepripadanja')

(71) *kendi geçmişlerini "egzotik" bulma zevki* 'užitak da vlastitu prošlost doživimo kao "egzotičnu"' (dosl. 'užitak doživljavanja')

- (72) *neden buraya geldiğini, bu berbat yerde ne işi olduğu sorusunu kendi kendine sorma* *lüksünü ve zevkini* ‘**luksuz i užitak da (...)** upitaju zbog čega je došao, te **da** samome sebi **postave pitanje** što (...) traži na tako groznom mjestu’ (dosl. ‘luksuz i užitak postavljanja pitanja’)
- (73) *yakalanma korkuları* ‘**strah da ću biti uhvaćen**’ (dosl. ‘strah bivanja uhvaćenim’)
- (74) *yabancı kalma telaşından* ‘**usplahirenosti da bih se mogao doimati** neobičnim’

Razne su mogućnosti prevođenja sintagma s ovom vrstom imenice u ulozi glave: to mogu biti sintagme s atributnim genitivom (primjeri 59-64), imenice s atributnim prijedložno-padežnim izrazom *u*+LOK (primjer 65), imeničke sintagme s pridjevskim atributom (primjeri 66-68) i imenice s atributnim surečenicama koje se uvode uglavnom veznikom *da* iza kojega obično slijedi gnomski prezent (primjeri 71-72), futur (primjer 73) ili kondicional (primjer 74). Gnomskim se prezentom radnja opet naznačuje kao vremenski neobilježena, a futuro i kondicionalom kao potencijalna. U prijevodu primjera 69 u atributnoj se funkciji nalazi surečenica koja je uvedena uzročnim veznikom, čime se naglašava značenje proizlaženja subjektivnog doživljaja iz radnje, tj. radnja kao izvor ili uzrok doživljaja.

c) imenice koje označuju pojavnosti čija je *namjena* ostvarivanje radnje izražene glagolskom imenicom (npr. *tören* ‘ceremonija’, *ders* ‘sat (poduke)’, *konum* ‘pozicija’, *yol* ‘put/način’, *merkez* ‘središte’, *makine* ‘stroj’, *yer* ‘mjesto’, *salon* ‘salon’), npr.:

- (75) *cezalandırma törenlerini* ‘ceremonije kažnjavanja’
- (76) *okuma yazma dersleri* ‘sati opismenjavanja’
- (77) *korunma yolu* ‘način samozaštite’
- (78) *vakit geçirme yolu* ‘način prekraćivanja vremena’
- (79) *anlama merkezi* ‘centar za odgonetanje značenja’
- (80) *kafamın içindeki okuma makinesi* ‘stroj za čitanje u mojoj glavi’
- (81) *sandal çekme yerleri* ‘mjesto gdje su čamce izvlačili na kopno’ (dosl. ‘mjesto izvlačenja čamaca’)
- (82) *savunma konumu* ‘obramben stav’ (dosl. ‘stav obranjivanja’)
- (83) *tanışma ve buluşma salonları* ‘saloni javnih kuća’ (dosl. ‘saloni upoznavanja i susretanja’)

Ovakve se sintagme često prevode imeničkom sintagmom s genitivnim atributom u čijoj je ulozi najčešće glagolska imenica (osobito na *-nje*) (primjeri 75-78), a da se radi o značenju namjene potvrđuju prijevodi u kojima je u atributnoj ulozi prijedložni izraz *za*+AK (primjeri 79-80), kao i činjenica da bi se atributi u mnogim navedenim prijevodima mogli parafrazirati tim prijedložno-padežnim izrazom ili

pak parafrazom *namijenjen za*, npr. *sati* (*namijenjeni*) *za opismenjavanje, mjesta* (*namijenjena*) *za izvlačenje čamaca na kopno, saloni* (*namijenjeni*) *za upoznavanje i susretanje*, itd. U rječim se slučajevima ove sintagme prevode i imenicom s atributnom surečenicom (primjer 81), imeničkom sintagmom s pridjevskim atributom umjesto genitiva glagolske imenice (primjer 82), a gdjekada se leksikaliziranje radnje za koju je što namijenjeno sasvim ispušta jer je ona implicirana kontekstom (primjer 83).

d) imenice kojima se izražava težnja, nakana, nastojanje ili želja da se izvrši/ostvari radnja, ili pak sklonost ili običaj vršenja radnje (npr. *telaş* 'uzurbano nastojanje', *istek/dilek/arzu* 'žalja', *çaba* 'napor/težnja/trud', *iştah* 'apetit, volja, žudnja', *umut* 'nada', *düşünce* 'zamisao, ideja', *hırs* 'nastojanje/poriv/ambicija/potreba', *azim* 'odlučnost', *içgüdü* 'poriv', *dürtü* 'poriv/nagon', *tutku* 'strast / strasna želja', *niyet* 'namjera/nakana', *gayret* 'nastojanje', *yariş* 'nadmetanje', *hayal* 'san/maštarija', *plan* 'plan', *merak* 'potreba/žudnja/strast', *alışkanlık* 'navika'), npr.:

(84) *bir çocuğun mutlu olma, eğlenme, bu dünyayı içtenlikle anlama iştahı* 'volja jednog djeteta (...) da bude sretno, da se zabavlja i iskreno spozna svijet oko sebe'

(85) (...) *büyük resimlerini gravürlü bir kitap haline getirme düşüncesi* 'ideja da svoje velike slike (...) skupi i tiska u jednoj knjizi'

(86) *İstanbul'un geri kalanına ne kadar zengin olduklarını duyurma hırsı* 'potreba da ostatku Istanbula pokažu koliko su bogati'

(87) *hüzne karşı bir şey yapma azmi* 'odlučnost da se nešto poduzme protiv tuge'

(88) *öğretme içgüdüsü* 'poriv (...) da poučavaju'

(89) *merkezleşme, birörnekleşme, disiplin ve kontrol altına alma gayretleri* 'nastojanje (...) da sve bude centralizirano, ujednačeno, dovedeno u red i stavljeno pod nadzor'

(90) *bir gün büyük bir şey yapma azmi ve hayalleriyle* 'ispunjen snovima i nepokolebivom odlučnošću da jednoga dana napravim nešto veliko'

(91) *ressam olma planları* 'planova da postanem slikar'

(92) "atölyeme" *gidip resim yapma heyecanı* 'poriv da odlazim u svoj "atelje" i slikam'

(93) *Dünyanın ya da oyunun kurallarını bir an önce öğrenme endişesi* 'nakana da što prije svladamo pravila svijeta ili igre'

(94) *yerlerine bir apartman yapılma umuduyla* 'nadajući se da će na njihovu mjestu biti izgrađene stambene zgrade'

(95) *koruma dürtüsü* 'zaštitnički nagon'

(96) *Boğaz'ı evden görebilme tutkusu* 'strasna želja (...) za pogledom na Bospor'

- (97) *Batılılaşma merakı* 'žudnja za zapadnjačkim načinom života'
- (98) *gemi sayma merakı* 'strast prema brojanju brodova'
- (99) *başarma hırsı* 'strast prema uspjehu'
- (100) *Batılılaşma çabası, modernleşme isteğinden çok, yıkılan imparatorluktan kalan keder verici, acıklı hatıralarla yüklü eşyalardan kurtulma telaşı gibi gelmiştir bana.* 'Težnja pozapadnjenju više mi je sličila na užurbano nastojanje da se što prije odbace predmeti preostali iza propaloga Carstva, koji bude sjetne i bolne uspomene, negoli kao želja za modernizacijom.'
- (101) *acımasız bir kazıklama ve aldatma alışkanlığıyla* 'sklonim bešćutnim podvalama i obmanama' (dosl. 's navikom podvaljivanja i prevare')
- (102) *ahlakımızı, kanaatkârlığımızı ya da terbiyemizi gösterme yarışından* 'nadmetanje u etičnosti, samozatajnosti ili dobrom odgoju' (dosl. 'nadmetanje pokazivanja etičnosti...')
- (103) *Doğu hakkında birşeyler yazma niyetini (...)* göz önünde tutunca 'Imamo li na umu da je, poput drugih pisaca prije njega, kanio ponešto napisati o Istoku' (dosl. 'da je (...) imao namjeru pisanja')
- (104) *misafirlerine müze gezdirir gibi gezdirme alışkanlığı edinen* 'koji je gostima običavao pokazivati kuću kao da pokazuje kakav muzej' (dosl. 'koji je usvojio naviku pokazivanja kuće')

Kao što je razvidno iz primjera, sintagme koje na poziciji glave imaju ovu vrstu imenica u hrvatskome se najčešće prevode atributnom surečenicom koja se uvodi veznikom *da* nakon kojega slijedi predikat u gnomskome prezentu (primjeri 84-93, 100), znatno rjeđe futur (primjer 94), a oba upućuju na to da je radnja izražena turskom glagolskom imenicom potencijalna, odnosno da je glagolska imenica na *-mA*, kao vremenski neobilježena imenica, značenjski kompatibilna s imenicama u ulozi glave sintagme koje izražavaju želju, težnju, nakanu i sl. Kao hrvatski prijevodni ekvivalenti također se vrlo često pojavljuju sintagme u kojima je u ulozi atributa prijedložno-padežni izraz *za*+INSTR ili *prema*+DAT (primjeri 96-100), a obama se u hrvatskome izražava usmjerenost prema kakvom cilju, u ovom slučaju prema željenoj ili planiranoj radnji. I upotreba hrvatskoga besprijedložnog dativa kao prijevodnog ekvivalenta glagolskoj imenici također naznačuje radnju kao cilj kojem se teži (primjer 100-101). Od ostalih prijevodnih ekvivalenata pojavljuju se imenička sintagma s pridjevskim atributom (primjer 95) ili s pridjevom kao glavom i dativom kao njegovom dopunom (primjer 101), zatim rjeđe imenička sintagma s prijedložno-padežnim izrazom *u*+LOK (primjer 102) ili glagolom s infinitivnom dopunom (primjeri 103-104).

e) imenice koje označuju mogućnost ili nemogućnost, odnosno osobinu ili nedostatak osobine potrebne da se radnja izvrši (npr. *yetenek* 'sposobnost', *hüner* 'sposobnost/nadarenost', *güç* 'snaga', *fırsat* 'prilika', *ihtimal* 'mogućnost/vjerojatnost', *yasak* 'zabrana', *özgürlük* 'sloboda', *hak* 'pravo'), npr.:

(105) *huzursuz edici şeyleri, iyi niyetle unutmaya yeteneğim* 'sposobnošću da dobrohotno zaboravim ono što me uznemiravalo'

(106) *konuyu hemen kendi kariyera da şiirlerine getirebilme hünerleri* 'sposobnosti da temu začas skrenu na svoju karijeru ili poeziju'

(107) *sürekli bir yas havası içerisinde yaşama fırsatı* 'prilika da živi u trajnoj žalosti'

(108) *annelerimize rastlama ihtimalinden* 'mogućnost da nas (...) susretnu naše majke'

(109) *tozlu, yarı karanlık birinci dünyayı bilinçle terkedebilme gücü* 'sposobnost kontroliranog napuštanja prašnjavog i polumračnog "prvog" (stvarnog) svijeta'

(110) *hayret etme ve hayal etme yetenekleri* 'sposobnost čuđenja i maštanja'

(111) *annemin geri dönme ihtimali* 'mogućnost majčina povratka'

(112) *sokağa çıkma yasaklarında* 'u vrijeme zabranâ izlaska na ulice'

(113) *bahsetme özgürlüğü* 'slobodan govor'

(114) *hükmetme hakkı* 'pravo prosuđivati'

Sintagme s ovom vrstom imenica u ulozi glave prevode se također imenicom s atributnom surečenicom koja se uvodi veznikom *da* iza kojega slijedi gnomski prezent (primjeri 105-108), zatim imeničkom sintagmom s atributnim genitivom glagolske imenice (često imenice na *-nje*) (primjeri 109-112), imeničkom sintagmom s pridjevskim atributom (primjer 113) te imeničkom sintagmom s infinitivnim atributom (primjer 114).

5. Rasprava / Zaključak

Za analizu u ovome radu korišteni su primjeri iz romana Orhana Pamuka *İstanbul. Hatıralar ve şehir* i njihovi hrvatski prijevodni ekvivalenti iz prijevoda *İstanbul. Grad, sjećanja* Ekrema Čauševića. U analizu su uključeni gotovo svi primjeri koje smo pronašli za različite vrste sintagmâ, a ispušteni su oni u kojima su se imenice u ulozi glave ponavljale ili oni rjeđi u kojima je prijevod, zbog različitosti turske i hrvatske sintakse, morao biti prilagođen hrvatskome jeziku u toj mjeri da se u njemu više ne razaznaje ishodišna imenička sintagma. Unatoč prevoditeljskoj slobodi kojoj je neizbježno pribjeći u bilo kojoj vrsti prijevoda, osobito književnoga, moguće je na temelju većine prijevodnih rješenja utvrditi pravilnosti u prevode-nju, a onda i u osobitostima imeničkih sintagmâ u kojima se u atributnoj funkciji

pojavljaju glagolske imenice na *-mA* bez posvojnoga sufiksa. Valja istaći da upravo prijevodne pravilnosti pokazuju i strukturne pravilnosti u izražavanju određenih funkcionalnih odnosa, ali i značenja koja se leksikaliziraju u hrvatskome jeziku.

Analiza je u ovome radu najprije potvrdila da se glagolska imenica na *-mA*, iako se u lingvističkoj literaturi često promatra kao supstituent imenici na *-mAk*, od nje značajno razlikuje u upotrebi, odnosno da se mnogo češće pojavljuje u atributnoj funkciji, dok je imenici na *-mAk* svojstvenija adverbijalna funkcija. Drugim riječima, te se dvije vrste imenica jasno na određeni način specijaliziraju za različite funkcije pa istodobno kodiraju i različita značenja.

Analiza je također pokazala neke osobitosti sastavnica različitih imeničkih sintagmi (prve, druge i treće genitivne veze) koje u svojem sastavu na poziciji determinatora imaju glagolsku imenicu na *-mA* bez posvojnog sufiksa. Ako se druga genitivna veza usporedi s prvom po pitanju imenica koje se u njima pojavljuju u ulozi glave, zamjećuje se da se dvije vrste sintagme preklapaju jedino u skupini imenica kojima se označuje neko emotivno stanje, stanje duha ili subjektivni doživljaj (npr. *mutluluk* 'sreća', *gurur* 'ponos', *zevk* 'užitek', i sl.) koji proizlazi iz radnje označene glagolskom imenicom. Čini se da imenice iz svih ostalih skupina imaju restrikciju upotrebe na samo jednu od tih dviju imeničkih sintagmi. Imenice koje se mogu pojavljivati samo u prvoj genitivnoj vezi jesu one koje označuju I) neki pozitivan ili negativan učinak radnje (npr. *fayda* 'korist', *zarar* 'šteta', *bedel* 'cijena', itd.), II) uzrok ili motiv da se radnja izvrši (npr. *neden/sebep* 'uzrok', *anlam* 'smisao', *amaç* 'cilj'), III) svojstvo radnje (npr. *şiddet* 'silina', *çekim* 'privlačnost') i IV) djelovanje kao produkt radnje izražene glagolskom imenicom na *-mA* (npr. *darbe* 'udarac', *etki* 'utjecaj'). Svima (izuzev skupine I) zajedničko je to što radnja služi kao ishodište čemu, što je u skladu sa značenjem genitiva kao padeža ishodišta. Imenice koje se pak mogu pojavljivati samo u drugoj genitivnoj vezi jesu one koje izražavaju I) shematični pojam koji se pobliže određuje s obzirom na radnju, II) pojavnost namijenjenu za radnju označenu glagolskom imenicom (npr. *makine* 'stroj', *yer* 'mjesto', *ders* 'sat (poduke)'), III) težnju, nakanu, nastojanje ili želju (npr. *istek/dilek/arzu* 'žalja', *çaba* 'napor/težnja/trud', *dürtü* 'poriv/nagon', *niyet* 'namjera/nakana', *gayret* 'nastojanje') ili sklonost i običaj (*alışkanlık* 'navika') i IV) mogućnost ili nemogućnost, tj. osobinu ili nedostatak osobine potrebne da se radnja izvrši (npr. *yetenek* 'sposobnost', *güç* 'snaga', *fırsat* 'prilika', *yasak* 'zabranu', *hak* 'pravo'). Vrlo uopćeno rečeno, glavna razlika između prve i druge genitivne veze jest u tome da je u prvoj radnja izražena glagolskom imenicom na *-mA* uglavnom ishodište, nešto iz čega proizlazi određeno svojstvo, djelovanje ili subjektivni doživljaj, dok je u drugoj radnja izražena glagolskom imenicom najčešće ono čemu se teži, bilo planiranjem, bilo namjerom ili željom, bilo namjenom.

Treća genitivna veza pak nema dodirnih točaka s prvom i drugom po pitanju imenica koje u tim sintagmama dolaze u ulozi glave. No njezina poveznica s dru-

gom genitivnom vezom jest ta što i jedna i druga mogu služiti kao leksikalizacijski obrasci strukturno kodirajući određena značenja s jasno definiranim odnosima u taksonomskoj hijerarhiji. Pritom valja istaći da je druga genitivna veza u toj funkciji mnogo produktivnija. Prva genitivna veza pak nikada ne može služiti kao leksikalizacijski obrazac.

Što se hrvatskih prijevodnih ekvivalenata tiče, prva i druga genitivna veza također se djelomično podudaraju: i u jednoj i u drugoj kao prijevodni ekvivalenti turskih glagolskih imenica dolaze genitivni atributi (u čijoj su ulozi glagolske imenice), prijedložno-padežni izraz *u*+LOK te rjeđe pridjevski atributi. Od prijedložno-padežnih izraza kao prijevodnih ekvivalenata glagolskih imenica pojavljuju se i *za*+AK i *prema*+DAT, no one su rezervirane za drugu genitivnu vezu, jednako kao i besprijedložni dativ, a svima trima označuje se usmjerenost ili težnja prema nekoj radnji. Kada se pak glagolska imenica prevodi atributnim surečenicama, također su razvidne neke razlike između prve i druge genitivne veze: glagolska imenica iz prve genitivne veze prevodi se atributnom surečenicom koja se uvodi veznikom *da* iza kojega slijedi predikat u gnomskom ili običnom prezentu, ili atributnom surečenicom koja se uvodi odnosnim veznikom *što* iza kojega slijedi obični prezent. S druge strane, glagolska imenica iz druge genitivne veze mnogo se češće prevodi atributnom surečenicom s veznikom *da* iza kojega slijedi gnomski prezent, rjeđe futur ili kondicional, što, uzevši u obzir značenja tih glagolskih vremena/načina, upućuje na to da se radnja u drugoj genitivnoj vezi poima ne samo kao vremenski neobilježena, već i kao potencijalna i neodređenija u odnosu na radnju izraženu glagolskom imenicom u prvoj genitivnoj vezi. U obje se genitivne veze kao prijevodna mogućnost glagolske imenice pojavljuju i atributne surečenice s uzročnim veznikom, i to u slučajevima kada se želi istaknuti radnja kao uzrok ili ishodište kakve posljedice. Konstrukcije koje se pojavljuju kao hrvatski prijevodni ekvivalenti također pokazuju visok stupanj pravilnosti, a neke od konstrukcija odgovaraju već utvrđenim [N PP] konstrukcijama [N *za*+AK] koje u hrvatskome funkcioniraju kao leksikalizacijski obrasci, jasno smještajući konstrukciju u paradigmatičke, tj. taksonomske odnose s drugim leksičkim strukturama jezičnoga sustava.

Iako imenice na *-DIk* i *-(y)AcAk* nisu predmet ovoga rada, važno je naglasiti neke najvažnije razlike između njih i imenica na *-mA* u atributnoj funkciji jer se u učenju turskoga jezika one često brkaju. Dok su imenice na *-DIk* i *-(y)AcAk* u atributnoj funkciji pojavljuju najčešće u trećoj genitivnoj vezi (npr. *çktüğ-ı kriz* 'kriza iz koje je izašla / iz koje izlazi'), imenice na *-mA* su u atributnoj funkciji u toj vrsti imeničke sintagme najslabije produktivne. Najproduktivnije su u drugoj genitivnoj vezi i tada se odnose na uopćenu radnju kao kategoriju u odnosu na koju se određuje neka druga pojavnost, što proizlazi ne samo iz značenja druge genitivne veze (koja služi i kao leksikalizacijski obrazac), već i iz činjenice što glagolska imenica na *-mA* u apsolutnom padežu označuje uopćenu ili potencijalnu radnju, a ne prima

ni posvojni sufix kojim bi se radnja dodatno odredila jer bi se njime izrazio njezin vršitelj. Za razliku od toga, u imeničkim sintagmama s imenicama na *-DIk* i *-(y)AcAk* kao determinatorima, radnja izražena imenicama nije uopćena, već konkretna ili pojedinačna i uvijek ima svog vršitelja koji je naznačen posvojnim sufixom. Razlike su i u prijevodu na hrvatski jezik: prve se obično prevode raznim vrstama imeničkih sintagmi ili atributnom surečenicom s gnomskim prezentom, dok su prijevodni ekvivalenti drugih razne vrste atributnih surečenica u kojima se, ako se i uvode veznikom *da*, kao glagolska vremena pojavljuju i perfekt, i obični prezent, i futur u značenju buduće, a ne samo potencijalne radnje (npr. *krizden çıktıg-ı haber-i* 'vijest da je izašla / da izlazi iz krize', *krizden çıkacağı haber-i* 'vijest da će izaći / da bi trebala izaći iz krize'). Također, u imeničkim sintagmama s glagolskim imenicama na *-DIk* i *-(y)AcAk* u ulozu se nadređenog člana pojavljuje drukčiji tip imenica, a to su one koje se odnose na prenošenje neke činjenice ili iskaza (poput *haber* 'vijest', *gerçek* 'činjenica', *tehdit* 'prijetnja', *soru* 'pitanje', *ifade* 'izjava', i sl.).

Valja naglasiti da rezultati analize u ovome radu proizlaze iz građe prikupljene iz samo jednog romana i njegova prijevoda samo jednoga prevoditelja, što znači da je korpus za analizu bio ograničen i da bi dodatna analiza na proširenom korpusu (više različitih vrsta tekstova različitih autora i prevoditelja) možda dala nešto drukčije rezultate. Primjerice, možda bi se mogle izdvojiti dodatne skupine imenica koje se u imeničkim sintagmama s glagolskom imenicom kao determinatorom pojavljuju u ulozu glave te bi se mogla ponuditi nešto drukčija klasifikacija, a svakako bi bilo potrebno podrobnije opisati i rastumačiti odnos imenica na *-mA* i na *-DIk* i *-(y)AcAk* u atributnoj funkciji, no nadamo se da ovaj rad nudi dobre temelje za slična daljnja istraživanja.

Na kraju valjalo bi istaći da je provedeno istraživanje pokazalo da proučavanje prijevodnih mogućnosti određene jezične strukture (u ovome slučaju turske) upućuje na određene strukturne pravilnosti u ishodišnom i ciljnome (hrvatskome) jeziku. Naime, stilska i idiolekataska prevoditeljska rješenja moraju biti utemeljena na određenim visoko ukorijenjenim jezičnim strukturama koje su dijelom jezičnoga znanja svakoga govornika. To se posebno vidi kod druge genitivne veze u turskome kojoj odgovaraju [N PP] konstrukcije u hrvatskome (s različitim prijedložno-padežnim oprimjerenjima). U obama se jezicima opisane sintagmatske strukture definiraju kao leksikalizacijski obrasci s različitom konstrukcijskom podlogom, ali istom funkcijom, a to je kodiranje specifičnih značenja pomoću određenih leksičkih izraza i njihovo smještanje unutar paradigmatskoga leksičkoga sustava svakoga od jezika. Takva nam analiza omogućava određene tipološki relevantne uvide. Pokazuje se da u turskome i hrvatskome određene sintagmatske strukture valja tumačiti kao konstrukcije koje funkcioniraju kao leksikalizacijski obrasci za imenovanje pojedinih značenja. Kod takvih primjera posebno, prevoditeljska stilska rješenja i varijacije puno su manja negoli u primjerima nekih drugih turskih opisanih struk-

tura kada one mogu biti vrlo raznolike i podložne prevoditeljskome stilskom odabiru. Drugim riječima, turski i hrvatski pribjegavaju istome procesu – leksikalizaciji određenih, tj. istih značenja s pomoću konstrukcijski utemeljenih leksikalizacijskih obrazaca koji se, pak, razlikuju s obzirom na jezične specifičnosti dvaju jezika, tj. strukturne, odnosno gramatičke elemente od kojih su sastavljene u analiziranima dvama jezicima. Neke turske konstrukcije dopuštaju veću prevoditeljsku slobodu, ne nalaze se čvrste pravilnosti u odabiru hrvatskih struktura (nerijetko postoje varijacije od nesročnih atributa do različitih tipova zavisnih rečenica) što upućuje na to da nije riječ o jasno leksikaliziranim značenjima u dvama jezicima.

Nadamo se da smo ovim istraživanjem ukazali na mogućnosti koje kognitivno i konstrukcijski utemeljeni modeli jezičnoga opisa imaju pri klasifikaciji, tumačenju i razumijevanju glagolske imenice na *-mA* u trima genitivnim vezama i imenica u ulozi glave s obzirom na njihove prijevodne ekvivalente u hrvatskome, ističući neraskidivu povezanost gramatičkih struktura, tj. konstrukcija i značenja koje kodiraju.

Popis kratica

3JD – 3. lice jednine

ABL – ablativ

AK – akuzativ

APS – apsolutni padež

DAT – dativ

GEN – genitiv

INSTR – instrumental

LOK – lokativ

PAS – pasiv

PART – particip

POSV.3JD – posvojni sufix za 3. lice jednine

Literatura

Belaj, B. (2010). Prostorni odnosi kao temelj padežnih značenja - shematičnost i polisemija hrvatskoga prijedložno-padežnog izraza *od*+genitiv. U: M. Birtić i D. Brozović-Rončević (ur.), *Sintaksa padeža* (str. 15-33), zbornik radova znanstvenoga skupa *Drugi hrvatski sintaktički dani*, Zagreb - Osijek: Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje - Filozofski fakultet.

Belaj, B. i Tanacković Faletar, G. (2014). *Kognitivna gramatika hrvatskoga jezika. Imenska sintagma i sintaksa padeža*. Zagreb: Disput.

- Booij, G. (2009). Phrasal names: A constructionist analysis, *Word Structure*, 2 (2), 219-240.
- Čaušević, E. (1996). *Gramatika suvremenoga turskog jezika*. Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada.
- Čaušević, E. (2018). *Ustroj, sintaksa i semantika infinitivnih glagolskih oblika u turskom jeziku. Turski i hrvatski jezik u usporedbi i kontrastiranju*. Zagreb: Ibis grafika.
- Čaušević, E. i Kerovec, B. (2021). *Turski i hrvatski u usporedbi i kontrastiranju: sintagma i jednostavna rečenica*. Zagreb: Ibis grafika.
- Fillmore, C. J., Kay, P. i O'Connor, M. C. (1988). Regularity and Idiomaticity in Grammatical Constructions: The Case of Let Alone, *Language*, 64, 501-538.
- Göksel, A. i Kerslake, C. (2006). *Turkish. A Comprehensive Grammar*. London / New York: Routledge.
- Goldberg, A. E. (1995). *Constructions: A Construction Grammar Approach to Argument Structure*. Chicago: University of Chicago Press.
- Katunar, D. i Simeon, I. (2019). Na sjecištu leksika i gramatike: imensko-prijedložne konstrukcije u hrvatskom i ruskom jeziku. U: N. Pintarić, I. Čagalj i I. Vidović Bolt (ur.), *Komparativnoslavističke lingvokulturalne teme* (str. 173-181), Zagreb: Srednja Europa.
- Katunar, D. i Raffaelli, I. (2018). Grammatical underpinnings of lexicalization patterns in Croatian, English and French: The case of [N PP] constructions, *Linguistics Beyond and Within*, 4, 79-91.
- Langacker, R. W. (1987). *Foundations of Cognitive Grammar: Volume 1, Theoretical Prerequisites*. Stanford: Stanford University Press.
- Langacker, R. W. (2005). Integration, Grammaticization, and Constructional Meaning. U: M. Fried i H. C. Boas (ur.), *Grammatical Constructions: Back to the Roots* (str. 157-189), Amsterdam / Philadelphia: John Benjamins.
- Lyons, J. (1995). *Linguistic Semantics: An introduction*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Raffaelli, I. (2015). *O značenju. Uvod u semantiku*. Zagreb: Matica hrvatska.
- Raffaelli, I. (2017). Conventionalized patterns of colour naming in Croatian. U: K. Cergol Kovačević i S. L. Udier (ur.), *Applied linguistics research and methodology* (str. 171-185), Frankfurt am Main: Peter Lang.
- Raffaelli, I. (2018). Kroz leksikologiju i semantiku. U: P. Košutar i M. Kovačić (ur.), *Od dvojbe do razdvojbe - Zbornik radova u čast profesorici Branki Tafri* (str. 143-159), Zagreb: Ibis grafika.
- Raffaelli, I., Katunar, D. i Kerovec, B. (2019). Introduction. U: I. Raffaelli, D. Katunar i B. Kerovec (ur.), *Lexicalization patterns in color naming. A cross-*

linguistic perspective (str. 1-17), Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing Company.

Raffaelli, I. i Kerovec, B. (2017). The concept of 'taste' in formation of Croatian and Turkish lexicon: A contrastive analysis, *Suvremena lingvistika*, 1 (48), 21-48.

Silić, J. i Pranjković, I. (2005). *Gramatika hrvatskoga jezika*. Zagreb: Školska knjiga.

Izvori

Pamuk, O. (2003). *İstanbul. Hatıralar ve şehir*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Pamuk, O. (2006). *Istanbul. Grad, sjećanja*, preveo Ekrem Čaušević. Zagreb: Vuković & Runjić.

With Non-Finite Verb Forms through Istanbul: The Verbal Noun -mA in the Role of Attribute and Its Croatian Translation Equivalents

This paper focuses on the Turkish verbal noun *-mA* in the role of attribute, and its Croatian translation equivalents. There are several reasons for such a choice of topic for a paper that we dedicate to Professor Ekrem Čaušević for his seventieth birthday. First of all, anyone who is familiar with Professor Čaušević's scholarly work knows that it is largely aimed at comparing and contrasting the Turkish and Croatian languages. In doing so, he has paid much attention to non-finite verb forms, including, among others, the verbal noun *-mA*. One of the reasons for focusing on this topic is certainly the fact that these forms, due to their specificity in relation to the structures of Croatian and other Indo-European languages, are both the most interesting segment of the Turkish language from a contrastive linguistics viewpoint, and the most difficult segment to learn while acquiring Turkish as a second language. With this paper, we want to make a small contribution to at least one part of this vast and challenging area of research. The paper uses the model of lexicalization patterns to analyze genitive constructions in Turkish and provides a semantic classification of nouns which form genitive constructions with a verb noun *-mA* as the head of the construction. It examines the relationships between the verb noun *-mA* and other verb nouns in Turkish and compares Turkish semantic and grammatical structures with their Croatian equivalents, shedding light on the semantic basis of grammatical regularities in both languages.

While the foundations for this paper are largely found in Professor Čaušević's scholarly work, the linguistic data were collected from his translation work: as the corpus for this paper, we used Orhan Pamuk's novel *Istanbul: Hatıralar ve şehir* and its Croatian translation *Istanbul. Grad, sjećanja* by Ekrem Čaušević.

Keywords: verbal nouns, genitive constructions, lexicalization patterns, attributive function, attributive clauses, Turkish language, Croatian language